

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет математики та інформатики

Кафедра цифрових технологій та методики навчання інформатики

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри ЦТ та МНІ

_____ Наталія ПАВЛОВА

«_____» _____ 2025 р.

протокол №_____

ВІТРУК СЕРГІЙ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

за освітнім ступенем «магістр»

на тему:

**РОЗРОБКА СИСТЕМИ РОЗВИВАЛЬНИХ УРОКІВ З ІНФОРМАТИКИ З
РОЗДІЛУ «ТЕКСТОВІ ДОКУМЕНТИ» ДЛЯ 5–6 КЛАСІВ**

Виконав:

здобувач II курсу

групи М-І-2

спеціальності 014 «Середня освіта (Інформатика)»

Сергій ВІТРУК

Науковий керівник:

доктор пед. наук,

професор, Ігор ВОЙТОВИЧ

Рівне – 2025

АНОТАЦІЯ

Вітрук С.О. Розробка системи розвивальних уроків з теми «Текстові документи» для учнів 5–6 класів. – Кваліфікаційна робота на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта (Інформатика). – Рівненський державний гуманітарний університет. – Рівне, 2025. – 65 с.

У кваліфікаційній роботі досліджено особливості навчання теми «Текстові документи» у курсі інформатики 5–6 класів, визначено її роль у формуванні інформаційно-комунікаційної компетентності учнів та обґрунтовано необхідність використання сучасних цифрових ресурсів для підвищення ефективності навчального процесу. Розкрито психолого-педагогічні передумови опанування текстових редакторів учнями середньої школи, охарактеризовано методичні підходи та принципи організації уроків, спрямованих на розвиток пізнавальної активності, самостійності та практичних умінь роботи з текстом.

У практичній частині роботи представлено розроблену систему із 15 відеоуроків, у яких поєднано теоретичний матеріал, демонстрації роботи в текстовому редакторі, інтерактивні завдання, тести та проєктну діяльність. Створений навчальний вебресурс забезпечує доступ учнів до структурованих матеріалів, сприяє організації дистанційного та змішаного навчання, а також підвищує інтерес школярів до опанування офісних програм. Наведено приклади уроків різних типів, описано особливості їх змістового наповнення та можливості адаптації до індивідуальних освітніх потреб.

Апробація результатів проведена у вигляді педагогічного експерименту за участю контрольної та експериментальної груп учнів 5–6 класів. Порівняльний аналіз результатів вхідного й підсумкового тестування, практичних робіт та анкетування учнів засвідчив позитивний вплив запропонованої системи уроків на рівень сформованості знань, умінь і навчальної мотивації. Встановлено суттєве підвищення якості виконання практичних завдань, зростання пізнавальної активності та розвиток інформаційної компетентності учнів.

Матеріали кваліфікаційної роботи можуть бути використані вчителями інформатики, методистами, студентами педагогічних спеціальностей, а також при організації дистанційного, змішаного або проєктного навчання.

Ключові слова: текстові документи, текстовий редактор, уроки інформатики, цифрові освітні ресурси, ІКТ-компетентність, 5–6 класи.

ABSTRACT

Vitruk S.O. Development of a System of Developmental Lessons on the Topic “Text Documents” for Students of Grades 5–6. – Master’s Degree Thesis in specialty 014 Secondary Education (Informatics). – Rivne State University of the Humanities. – Rivne, 2025. – 65 p.

The master’s thesis investigates the methodological foundations of teaching the topic “Text Documents” within the Informatics course for students of grades 5–6 and substantiates its importance for the formation of information and communication competence. The psychological and pedagogical aspects of learning text editors at this age are analyzed, along with the methodological principles and approaches that ensure the development of students’ cognitive activity, independence, and practical skills in working with text information.

The practical part of the research presents a system of 15 video lessons that combine theoretical explanations, demonstrations of work in a text editor, interactive exercises, tests, and project-based activities. A specially created educational website provides structured access to all materials and supports blended and distance learning formats. Examples of various types of lessons are provided, with detailed explanations of their structure, educational value, and possibilities for adaptation to individual learning needs.

The effectiveness of the developed system was tested through a pedagogical experiment involving control and experimental groups of students in grades 5–6. Comparative analysis of initial and final testing, practical tasks, and student questionnaires confirmed the positive impact of the proposed lessons on the formation of knowledge, skills, and learning motivation. Significant improvements were observed in the quality of practical work, increased student engagement, and the development of information and communication competencies.

The materials of the thesis can be used by teachers of Informatics, methodologists, students of pedagogical specialties, and educators who organize blended, distance, or project-based learning.

Keywords: text documents, text editor, Informatics lessons, educational website, ICT competence, grades 5–6.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ТЕМИ “ТЕКСТОВІ ДОКУМЕНТИ” У 5–6 КЛАСАХ.....	10
1.1. Теоретичні основи методики навчання інформатики.....	11
1.2. Особливості навчання учнів 5–6 класів	13
1.3. Психолого-педагогічні засади розвитку учнів 5–6 класів	16
1.4. Формування ІКТ-компетентностей у процесі вивчення теми «Текстові документи».	19
1.5. Використання сучасних освітніх технологій у навчанні інформатики	21
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ СИСТЕМИ РОЗВИВАЛЬНИХ УРОКІВ З ТЕМИ “ТЕКСТОВІ ДОКУМЕНТИ”	26
2.1. Методичні підходи до розробки системи розвивальних уроків з теми “Текстові документи”	27
2.2. Структура та зміст освітнього вебресурсу з теми “Текстові документи”	29
2.3. Реалізація системи уроків з теми “Текстові документи” у 5–6 класах.....	35
2.4. Опис прикладів уроків з теми “Текстові документи” у 5–6 класах	37
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ РОЗВИВАЛЬНИХ УРОКІВ З ТЕМИ “ТЕКСТОВІ ДОКУМЕНТИ”	42
3.1. Організація педагогічного експерименту.....	42
3.2. Методика перевірки результативності навчання	43
3.3. Аналіз результатів експериментальної роботи	45
ВИСНОВКИ	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	51
ДОДАТКИ.....	54
ДОДАТОК А.....	54
ДОДАТОК Б	55
ДОДАТОК В	58
ДОДАТОК Г	59
ДОДАТОК Д.....	61
ДОДАТОК Е	64

ВСТУП

Сучасна система освіти в Україні перебуває на етапі активного оновлення, що зумовлено потребами інформаційного суспільства, цифровізації усіх сфер діяльності людини та реформою загальної середньої освіти в межах концепції Нової української школи (НУШ). Одним із пріоритетних напрямів цієї реформи є формування в учнів інформаційно-комунікаційної компетентності, яка забезпечує здатність використовувати сучасні інформаційні технології для пошуку, оброблення, створення та передачі інформації. Особливе місце в цьому процесі займає шкільний курс інформатики, який є базовою дисципліною для розвитку цифрової грамотності, логічного мислення, творчих здібностей і навичок самостійного навчання.

У 5–6 класах вивчення інформатики має переважно практичний характер і спрямоване на ознайомлення учнів із базовими операціями роботи з комп'ютером, основами алгоритмізації, створенням текстових, графічних і мультимедійних документів. Особливо важливим розділом є тема “Текстові документи”, яка закладає основи подальшої роботи учнів із цифровими текстами, формує початкові навички користування текстовими редакторами та розвиває уміння оформлювати навчальні матеріали, звіти, таблиці й інші документи.

Актуальність дослідження зумовлена потребою в оновленні методики викладання теми «Текстові документи» відповідно до сучасних освітніх вимог та можливостей цифрових технологій. Традиційні підходи до навчання часто не забезпечують достатньої мотивації учнів, не враховують їхньої індивідуальної динаміки розвитку та рівня сформованості цифрових навичок. Сучасна дитина звикла сприймати інформацію у візуально-інтерактивній формі, тому ефективне навчання інформатики потребує інтеграції електронних ресурсів, вебсайтів, навчальних платформ і відеоуроків, які роблять процес пізнання більш захопливим, доступним і практично орієнтованим.

У зв'язку з цим виникає необхідність розроблення системи розвивальних уроків з теми “Текстові документи”, яка базуватиметься на принципах інноваційності, наочності, інтерактивності та доступності. Важливо, щоб така

система мала практичне підґрунтя — освітній вебресурс, на якому буде розміщено навчальні матеріали, відеоінструкції, завдання та тести, що допоможуть учням опанувати тему самостійно або під час занять у класі. Використання вебресурсу також сприятиме реалізації принципів дистанційного й змішаного навчання, що набули особливої актуальності в умовах розвитку електронної освіти.

Об’єктом дослідження є процес навчання інформатики в основній школі, а предметом — методика навчання теми “Текстові документи” у 5–6 класах із використанням освітнього вебресурсу.

Метою магістерської роботи є розроблення системи розвивальних уроків з теми “Текстові документи” для учнів 5–6 класів та створення освітнього вебресурсу, який забезпечить ефективне засвоєння матеріалу, формування інформаційно-комунікаційної компетентності й розвиток пізнавальної активності школярів.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі завдання:

1. Проаналізувати психолого-педагогічні особливості навчання інформатики учнів 5–6 класів.
2. Розкрити зміст та структуру теми «Текстові документи» в шкільному курсі інформатики.
3. Визначити сучасні підходи, методи та засоби навчання інформатики з використанням цифрових технологій.
4. Розробити систему розвивальних уроків із теми «Текстові документи», що базується на інтерактивних формах навчання.
5. Створити освітній вебресурс для розміщення навчальних матеріалів та організації самостійної роботи учнів.
6. Перевірити ефективність запропонованої системи уроків у процесі експериментального навчання.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що використання освітнього вебресурсу під час вивчення теми «Текстові документи» в 5–6 класах сприятиме підвищенню якості навчання, мотивації учнів, формуванню в них практичних

умінь роботи з текстовими редакторами та розвитку інформаційної культури за умови системного застосування розвивальних методів навчання.

У процесі дослідження використовувалися такі методи:

- теоретичні: аналіз науково-методичної літератури, навчальних програм, підручників та електронних ресурсів;
- емпіричні: спостереження за навчальним процесом, анкетування учнів і вчителів, педагогічний експеримент;
- методи статистичної обробки результатів для перевірки ефективності впровадженої системи уроків.

Наукова новизна роботи полягає в обґрунтуванні методичних засад використання освітнього вебресурсу у процесі навчання теми «Текстові документи» у 5–6 класах та в розробленні авторської системи розвивальних уроків, що інтегрує традиційні й цифрові форми навчання.

Практичне значення отриманих результатів полягає у створенні доступного освітнього вебресурсу, який може використовуватися вчителями інформатики під час уроків, факультативів чи самостійної роботи учнів. Матеріали дослідження можуть бути застосовані для удосконалення навчальних програм, розроблення методичних рекомендацій і підвищення кваліфікації педагогів.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. У першому розділі висвітлено теоретичні засади навчання інформатики у 5–6 класах, у другому – описано розробку системи розвивальних уроків і створення освітнього вебресурсу, у третьому – наведено результати дослідно-експериментальної перевірки ефективності впровадження розробленої системи.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ТЕМИ “ТЕКСТОВІ ДОКУМЕНТИ” У 5–6 КЛАСАХ.

Вивчення інформатики у 5–6 класах є одним із ключових етапів формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів. Саме в цей період відбувається перехід від ознайомчого рівня знань про комп’ютер та його базові функції до цілеспрямованого засвоєння практичних навичок роботи з цифровою інформацією. Однією з основоположних тем шкільного курсу інформатики є “Текстові документи”, що передбачає навчання учнів створювати, редагувати та оформлювати тексти за допомогою текстових редакторів.

Теоретичне осмислення цієї теми передбачає аналіз не лише навчального матеріалу та програмних вимог, а й психолого-педагогічних аспектів розвитку учнів 5–6 класів, особливостей їх сприйняття інформації, мислення та навчальної мотивації. Це дозволяє обґрунтувати ефективні методики викладання та адаптувати навчальний процес під потреби конкретної вікової групи, забезпечуючи оптимальні умови для засвоєння знань та розвитку практичних навичок[1].

У даному розділі роботи висвітлено теоретичні основи навчання інформатики, зокрема роботи з текстовими редакторами, розглянуто особливості навчання учнів 5–6 класів, психолого-педагогічні засади розвитку дітей цього віку, а також шляхи формування ІКТ-компетентностей у процесі опанування теми. Окрема увага приділена сучасним освітнім технологіям, що сприяють підвищенню ефективності навчання, інтерактивності уроків та розвитку пізнавальної активності учнів.

Мета цього розділу полягає у систематизації теоретичних знань щодо навчання теми «Текстові документи» у 5–6 класах, обґрунтуванні педагогічних принципів і методичних підходів, що лежать в основі розробки системи розвивальних уроків, а також у створенні наукової бази для практичної частини роботи.

Таким чином, перший розділ закладає фундамент для розуміння специфіки навчання текстових редакторів, окреслює основні методичні підходи

та підстави для розробки практичних уроків, що будуть реалізовані у другому розділі роботи.

1.1. Теоретичні основи методики навчання інформатики

На сучасному етапі розвитку суспільства інформатика є однією з ключових навчальних дисциплін, оскільки формує в учнів уміння ефективно працювати з інформацією, застосовувати сучасні технології та критично мислити. Вона виступає не лише як предмет, що навчає користуватися комп'ютером, а як фундаментальний компонент загальної освіти, що забезпечує формування інформаційної культури особистості та готовності до життя в умовах цифрового суспільства[2].

Методика навчання інформатики — це галузь педагогічної науки, яка вивчає закономірності, зміст, форми, методи та засоби навчання інформатики, а також шляхи розвитку пізнавальної діяльності учнів засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Вона спрямована на формування в учнів системи знань про інформаційні процеси, умінь працювати з інформаційними об'єктами та навичок алгоритмічного й логічного мислення.

Початки становлення методики навчання інформатики в Україні сягають 1980-х років, коли комп'ютери почали використовуватися у школі як навчальні засоби. Перші підручники та програми з інформатики мали на меті ознайомити учнів із принципами роботи комп'ютера, програмуванням, основами алгоритмізації. Згодом зміст предмета значно розширився: з'явилися теми, пов'язані з текстовими, графічними та табличними документами, створенням презентацій, роботою в мережі Інтернет, основами веброзробки. На сучасному етапі інформатика охоплює широкий спектр напрямів — від обробки даних до цифрової творчості та безпеки в Інтернеті.

Теоретичні засади методики навчання інформатики тісно пов'язані з положеннями Державного стандарту базової середньої освіти та концепцією Нової української школи (НУШ), які передбачають компетентнісний підхід до навчання. Це означає, що у центрі навчального процесу перебуває не лише знання як сукупність фактів, а передусім здатність учня застосовувати ці знання на

практиці. Інформатика в цьому контексті сприяє формуванню ключових компетентностей, серед яких особливо важливими є: інформаційно-комунікаційна, цифрова, навчальна, інноваційна та підприємницька[3].

Основу теоретичної методики становлять принципи навчання інформатики, які визначають структуру, зміст і організацію навчального процесу. До них належать:

- принцип науковості — подання матеріалу відповідно до сучасного рівня розвитку науки та техніки;
- принцип систематичності і послідовності — формування знань у логічно обґрунтованій послідовності, з урахуванням рівня підготовки учнів;
- принцип доступності — добір навчального матеріалу відповідно до вікових можливостей школярів;
- принцип свідомості та активності — орієнтація на осмислене засвоєння знань і практичну діяльність;
- принцип наочності — використання моделей, схем, прикладів і демонстрацій для підвищення розуміння;
- принцип практичної спрямованості — виконання завдань, що мають прикладне значення і мотивують учнів до навчання.

Важливою характеристикою методики навчання інформатики є алгоритмічність мислення. Засвоюючи поняття алгоритму, учні вчаться логічно мислити, послідовно планувати свої дії, шукати ефективні рішення. Таке мислення є основою для подальшого вивчення програмування та розвитку загальної пізнавальної діяльності.

Окрім цього, значну увагу приділяють принципу моделювання, який полягає у вивченні інформаційних процесів через побудову моделей об'єктів і явищ. Цей підхід допомагає учням краще зрозуміти структуру інформаційних систем і взаємозв'язок між їхніми компонентами. Водночас принцип інтерактивності забезпечує залучення школярів до активної взаємодії з

навчальним середовищем: виконання практичних завдань на комп'ютері, створення власних цифрових продуктів, участь у групових проєктах.

Сучасна методика навчання інформатики також базується на педагогіці партнерства, де вчитель виступає не лише джерелом знань, а наставником і фасилітатором навчального процесу[4]. Учень при цьому стає активним учасником, який самостійно досліджує, створює, аналізує та презентує результати своєї роботи. Така модель навчання особливо ефективна у 5–6 класах, коли учні лише починають систематично опановувати цифрові інструменти.

Вивчення інформатики передбачає використання сучасних освітніх технологій, серед яких: інтерактивне, проєктне, проблемно-пошукове, змішане та дистанційне навчання. Вони дають змогу зробити навчальний процес більш різноманітним, цікавим і ефективним. Наприклад, проєктна технологія дозволяє учням створювати власні інформаційні продукти — текстові документи, презентації, вебсторінки — і таким чином застосовувати знання на практиці.

Отже, теоретичні основи методики навчання інформатики формують фундамент для розроблення сучасних педагогічних підходів, спрямованих на розвиток інформаційної, логічної та творчої діяльності учнів. Їхнє розуміння є необхідною умовою для створення розвивальних уроків, які не лише формують предметні знання, а й сприяють становленню компетентної, активної особистості, готової до навчання впродовж життя та ефективної діяльності в цифровому світі.

1.2. Особливості навчання учнів 5–6 класів

У процесі організації навчання інформатики у 5–6 класах необхідно враховувати психолого-педагогічні особливості розвитку дітей цього віку. Саме в середній ланці школи відбувається поступовий перехід від ігрової до навчально-пізнавальної діяльності, формуються основи самостійності, відповідальності, здатності до планування та контролю власної діяльності. Учні цього віку вже мають певний досвід роботи з комп'ютером, проте їхні знання часто є фрагментарними, отриманими з повсякденного використання цифрових

пристроїв. Тому важливо систематизувати ці знання, перетворити стихійні навички на усвідомлені вміння[5].

П'ятий і шостий класи — це період активного розвитку мислення, уваги та пам'яті. У цьому віці учні здатні засвоювати теоретичний матеріал, але найкраще сприймають його у поєднанні з практичною діяльністю. Для дітей середнього шкільного віку характерна підвищена емоційність і потреба в наочності. Тому під час навчання інформатики доцільно широко використовувати візуальні матеріали: демонстрації, схеми, приклади, відео та інтерактивні вправи.

У цей період учні переходять від конкретно-образного до абстрактно-логічного мислення. Проте цей процес ще не завершений, тому складні абстрактні поняття доцільно вводити поступово, спираючись на життєвий досвід учнів і використовуючи порівняння, аналоги та ігрові елементи. Наприклад, пояснюючи поняття «файл» чи «папка», учитель може використати аналогію зі звичайними шкільними зошитами та текою для документів. Такий підхід сприяє кращому розумінню і запам'ятовуванню матеріалу.

Значну роль у навчанні п'ятикласників і шестикласників відіграє мотивація. Учні цього віку активно реагують на елементи гри, змагання, творчості та самовираження[6]. Саме тому уроки інформатики мають бути динамічними, емоційно забарвленими та спрямованими на досягнення видимого результату. Виконання практичних завдань, створення власних цифрових продуктів, робота над мініпроєктами, участь у конкурсах і вікторинах — усе це сприяє підвищенню інтересу до предмета.

Психологи зазначають, що учні 5–6 класів мають обмежену здатність до тривалого зосередження уваги — приблизно 10–15 хвилин. Тому на уроках інформатики важливо чергувати види діяльності: пояснення нового матеріалу, демонстрації, практичну роботу за комп'ютером, обговорення результатів, рефлексію. Використання інтерактивних методів, як-от робота в парах чи малих групах, сприяє активізації пізнавальної діяльності та розвитку комунікативних навичок.

Суттєвим аспектом навчання учнів цього віку є розвиток інформаційної культури. Діти часто користуються комп'ютерами, планшетами, смартфонами для ігор чи спілкування, але не завжди розуміють принципи безпечної та етичної поведінки в цифровому середовищі. Тому у 5–6 класах важливо формувати відповідальне ставлення до використання інформаційних технологій: дотримання авторських прав, уникнення шкідливих програм, збереження конфіденційності персональних даних.

Навчання інформатики в середніх класах має здійснюватися з урахуванням практичної спрямованості змісту. Теми, пов'язані з текстовими документами, графікою, презентаціями, надзвичайно важливі, оскільки мають прикладний характер і легко пов'язуються з повсякденними ситуаціями. Учні можуть створювати власні запрошення, листівки, візитівки, таблиці чи короткі звіти, тобто бачити конкретний результат своєї роботи [7]. Це підвищує інтерес і сприяє розвитку пізнавальної самостійності.

Особливе значення у цьому віці має роль учителя, який виступає не лише як джерело знань, а як організатор і наставник навчального процесу. Учитель має забезпечувати підтримувальну атмосферу, створювати ситуації успіху, заохочувати ініціативу та самостійність. Ефективним є використання диференційованого підходу, який дозволяє враховувати різний рівень підготовки учнів, їхні інтереси та темп засвоєння матеріалу. Для цього варто пропонувати індивідуальні завдання різного рівня складності, додаткові вправи для швидших учнів і підтримку для тих, хто потребує більше часу.

Не менш важливим є питання безпеки. Робота за комп'ютером у молодшому підлітковому віці повинна здійснюватися з дотриманням санітарно-гігієнічних норм: обмеження тривалості роботи, перерви для відпочинку очей, правильне положення тіла. Учитель має контролювати ці аспекти й пояснювати учням, чому важливо дотримуватись правил здорової роботи за комп'ютером.

Враховуючи психолого-педагогічні особливості дітей 10–12 років, можна виділити кілька провідних принципів організації навчання інформатики в 5–6 класах:

- навчання має бути практичним, з акцентом на створення продукту власної діяльності;
- зміст повинен бути наочним, доступним і пов'язаним із життєвим досвідом учнів;
- важливо забезпечувати поєднання гри, творчості та пізнання;
- необхідно формувати позитивну мотивацію через успіх, підтримку й цікаві завдання;
- доцільно використовувати поетапність у поясненні нового матеріалу та постійне повторення основних понять.

Ефективне навчання інформатики у середній школі неможливе без застосування цифрових освітніх ресурсів. Використання інтерактивних тренажерів, навчальних платформ, відеоуроків, онлайн-ігор допомагає урізноманітнити навчальний процес і зробити його ближчим до звичного для дітей цифрового середовища [8]. Такі ресурси дають можливість вчителю диференціювати навчання, а учням — самостійно тренувати навички та закріплювати знання у зручному темпі.

Отже, навчання інформатики у 5–6 класах має здійснюватися з урахуванням вікових, психологічних і пізнавальних особливостей учнів. Успішне засвоєння навчального матеріалу залежить від правильно обраних методів, дидактичних прийомів, використання інтерактивних технологій та створення комфортного навчального середовища. Завдання вчителя полягає не лише у передачі знань, а й у формуванні в учнів позитивного ставлення до інформатики, розвитку інтересу до пізнання й творчого застосування цифрових інструментів у власній діяльності.

1.3. Психолого-педагогічні засади розвитку учнів 5–6 класів

Навчання учнів 5–6 класів характеризується низкою психолого-педагогічних особливостей, що значною мірою визначають ефективність організації навчального процесу та формування ключових компетентностей [9]. Учні віком 10–12 років перебувають на етапі інтенсивного розвитку когнітивних, емоційних та соціальних функцій, що безпосередньо впливає на сприйняття

навчальної інформації та засвоєння навчального матеріалу. Розуміння цих особливостей є необхідною умовою для побудови ефективних уроків інформатики та розробки методичних матеріалів, що відповідають віковим потребам дітей.

Учні цього віку демонструють активний розвиток логічного, абстрактного та системного мислення, що дозволяє їм виконувати послідовні логічні операції, аналізувати інформацію та встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. Водночас їхнє абстрактне мислення ще не досягло повного рівня формування, тому складні теоретичні поняття засвоюються легше через конкретні приклади, демонстрації та практичну діяльність. Практичні завдання сприяють закріпленню знань, формують вміння та дозволяють учням бачити результати власної діяльності. Для ефективного засвоєння нового матеріалу доцільне поєднання теоретичних пояснень із практичними вправами, повторення основних понять у різних контекстах та надання можливості застосовувати їх на практиці[10].

Під час навчання формується когнітивна саморегуляція, що включає планування діяльності, контроль виконання завдань, оцінку результатів і корекцію власних дій. Практичні завдання, які передбачають створення конкретного продукту — текстового документа, презентації або невеликого проекту, сприяють розвитку самостійності та відповідальності. Водночас тривалість концентрації уваги на складних завданнях у учнів 5–6 класів обмежена і становить близько 10–15 хвилин, що вимагає від учителя організації динамічних уроків з чергуванням різних видів діяльності: пояснення нового матеріалу, демонстрації, виконання практичних завдань, групові обговорення та рефлексія. Використання інтерактивних методів навчання, таких як робота в парах або малих групах, сприяє підвищенню пізнавальної активності та розвитку комунікативних навичок.

Учні 5–6 класів характеризуються високою емоційністю та потребою у позитивній оцінці власної діяльності. Створення підтримувального навчального середовища, використання елементів гри, конкурсу, творчих завдань і проектної

діяльності підвищує мотивацію, формує інтерес до навчання та сприяє розвитку творчих здібностей. Формування емоційної саморегуляції досягається через обговорення труднощів, аналіз успіхів та невдач, планування подальших дій. Учитель, заохочуючи ініціативу учнів і забезпечуючи ситуації успіху, сприяє формуванню у них відчуття компетентності та власної ефективності.

Соціальний розвиток дітей середньої школи проявляється у здатності до співпраці та колективного розв'язання завдань. Використання групової та проектної діяльності дозволяє розвивати комунікативні навички, відповідальність за результат спільної діяльності, а також лідерські здібності. Спільна робота стимулює інтерес до навчання та формує позитивне ставлення до предмета.

Індивідуальні особливості учнів проявляються у різному темпі засвоєння навчального матеріалу, рівні розвитку мислення та навчальної мотивації. Для забезпечення ефективності навчання необхідне застосування диференційованого підходу, який передбачає варіативність завдань, індивідуальний темп виконання, надання додаткових вправ для учнів із високою швидкістю освоєння матеріалу та підтримку для тих, хто потребує допомоги [11]. Такий підхід дозволяє забезпечити максимально ефективне засвоєння знань і формування навичок у кожного учня, зберігаючи інтерес і мотивацію до навчання.

Фізіологічні та безпекові аспекти роботи за комп'ютером також мають велике значення. Необхідно дотримуватися санітарно-гігієнічних норм: оптимальної тривалості роботи, правильного положення тіла, регулярних перерв для очей і рухової активності. Учитель повинен пояснювати учням важливість цих правил і контролювати їхнє дотримання, формуючи відповідальне ставлення до власного здоров'я.

Отже, психолого-педагогічні засади розвитку учнів 5–6 класів передбачають комплексний підхід до організації навчання, який враховує когнітивні, емоційні, соціальні та фізіологічні особливості учнів, стимулює пізнавальну активність, забезпечує безпечні умови праці, застосовує диференційовані та інтерактивні методи навчання. Дотримання цих принципів

дозволяє ефективно формувати ключові компетентності учнів, розвивати їхнє критичне мислення, творчі здібності та готувати до самостійного застосування інформаційних технологій у навчальній та повсякденній діяльності.

1.4. Формування ІКТ-компетентностей у процесі вивчення теми «Текстові документи».

Формування інформаційно-комунікаційних технологічних компетентностей учнів 5–6 класів є важливою складовою сучасного навчального процесу з інформатики. Використання теми «Текстові документи» дозволяє не лише ознайомити учнів з базовими можливостями текстових редакторів, але й сформувати у них практичні навички, що стануть основою для подальшої роботи з інформаційними технологіями [12]. У навчальному процесі акцент робиться на комплексному розвитку технічних, когнітивних, інформаційних та комунікативних компетентностей, що забезпечує ефективність навчання і відповідає вимогам сучасної освіти.

Вивчення текстових документів передбачає освоєння учнями навичок створення та редагування текстової інформації, її структуризації, форматування та оформлення. Учні опановують роботу з абзацами, списками, заголовками, шрифтами, кольором та стилями тексту, а також з таблицями, малюнками та іншими об'єктами, що додаються до документа. Це формує у них здатність ефективно працювати з інформацією, організовувати її у структурованому вигляді та підготовлювати документи, що відповідають певним вимогам і призначенню. Практичні завдання, що включають редагування тексту, створення інструкцій, звітів або навчальних матеріалів, сприяють розвитку логічного мислення, аналітичних здібностей і уміння планувати власну діяльність.

Особливу увагу приділяють розвитку самостійності учнів у використанні ІКТ. Поступове ускладнення завдань дозволяє спочатку опанувати базові функції текстового редактора, а потім застосовувати їх у більш складних ситуаціях. Наприклад, учні можуть починати з простих завдань, таких як введення тексту і базове форматування, а потім переходити до створення структурованого документа з заголовками, списками та вставленими зображеннями. У процесі

виконання таких завдань вони формують здатність планувати послідовність дій, приймати рішення щодо організації інформації та оцінювати результати своєї роботи.

Крім технічних навичок, навчальні завдання сприяють розвитку критичного мислення та інформаційної компетентності. Учні навчаються обробляти інформацію, визначати її достовірність, редагувати тексти з урахуванням логіки викладу та призначення документа [13]. Наприклад, завдання на створення інструкції або навчального посібника вимагає від учнів систематизації інформації, подання її у зрозумілій формі та адаптації до потреб читача. Такі завдання формують навички аналізу, узагальнення та редагування інформації, що є невід'ємною складовою ІКТ-компетентності.

Завдяки практичним вправам учні також розвивають творчі навички та здатність до самостійної діяльності. Наприклад, при створенні буклетів або презентацій на основі текстових документів учні мають можливість експериментувати з форматуванням, стилями тексту, підбором кольорів та графічних елементів. Це дозволяє формувати не лише технічні уміння, а й естетичне сприйняття, уяву та здатність застосовувати знання у практичній діяльності.

Іншою важливою складовою навчання є розвиток комунікативної компетентності. Учні часто працюють у парах або групах над спільними проектами, що передбачає взаємодію, обговорення рішень та узгодження результатів. Наприклад, створення спільного документа або підготовка навчального посібника для однокласників дозволяє учням не лише закріпити технічні навички, а й навчитися ефективно співпрацювати, ділитися знаннями та оцінювати роботу інших [14].

Для ефективного формування ІКТ-компетентностей важливим є поетапний підхід до навчання, що передбачає поступове ускладнення завдань і поєднання теоретичних знань із практичними вправами. На початковому етапі учні знайомляться з інтерфейсом текстового редактора та базовими операціями з текстом. Наступний етап включає опанування функцій редагування та

форматування, а завершальний — роботу з таблицями, малюнками, стилями і шаблонами документів. Такий підхід дозволяє ефективно формувати компетентності, враховуючи індивідуальні особливості учнів та їхній темп засвоєння матеріалу.

Крім того, процес навчання текстових документів дозволяє формувати інформаційну грамотність, що включає вміння працювати з електронними джерелами, поширювати та зберігати інформацію, дотримуватися правил оформлення та використовувати сучасні цифрові інструменти для створення навчальних матеріалів. Учні опановують базові принципи роботи з цифровими ресурсами, що забезпечує їхню готовність до самостійного застосування інформаційних технологій у навчальній та повсякденній діяльності.

Таким чином, вивчення теми «Текстові документи» дозволяє комплексно формувати ІКТ-компетентності учнів 5–6 класів, охоплюючи технічні, інформаційні, когнітивні та комунікативні навички. Застосування практичних завдань, інтерактивних методів навчання та диференційованого підходу забезпечує ефективне засвоєння матеріалу, розвиток критичного мислення, творчих здібностей та самостійності, а також підготовку учнів до використання цифрових технологій у навчанні та повсякденному житті[15].

1.5. Використання сучасних освітніх технологій у навчанні інформатики

Сучасне навчання інформатики передбачає активне використання різноманітних освітніх технологій, що сприяють підвищенню ефективності навчального процесу, розвитку ІКТ-компетентностей учнів та мотивації до навчання. Використання сучасних технологій дозволяє забезпечити інтерактивність, наочність, індивідуалізацію та диференціацію навчання, що є важливими умовами формування компетентностей учнів 5–6 класів.

Одним із ключових напрямів є впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у процес навчання. Використання комп'ютерів, інтерактивних дошок, планшетів та цифрових ресурсів дозволяє учням безпосередньо працювати з навчальними матеріалами, виконувати практичні

завдання, створювати текстові документи, презентації та інші цифрові продукти. Це сприяє розвитку технічних навичок, інформаційної грамотності, самостійності та творчого мислення.

Важливу роль відіграє практичне використання програмного забезпечення, зокрема текстових редакторів, електронних таблиць, презентаційних програм та графічних редакторів. Застосування цих інструментів у навчанні дозволяє учням освоювати операції з текстом та інформацією, розвивати аналітичне мислення, навчатися систематизувати матеріал, створювати структуровані та наочні документи. Практичні завдання стимулюють учнів до самостійної роботи, творчості та розвитку навичок планування діяльності.

Однією з ефективних сучасних технологій є проектна діяльність та навчальні міні-проекти. Учні працюють над створенням навчальних буклетів, інструкцій, презентацій, звітів та інших продуктів, що вимагають застосування знань на практиці. Такий підхід забезпечує комплексний розвиток ІКТ-компетентностей, вміння організовувати інформацію, працювати з графічними та текстовими об'єктами, застосовувати творчий підхід до вирішення завдань.

Широке застосування отримали інтерактивні платформи та онлайн-сервіси, що дозволяють учням виконувати завдання у дистанційному або змішаному форматі. Наприклад, навчальні ресурси для створення текстових документів або інтерактивні тренажери сприяють розвитку практичних навичок, дозволяють відпрацьовувати операції у зручному темпі, надають миттєвий зворотний зв'язок та стимулюють мотивацію до навчання. Використання таких платформ дозволяє ефективно організувати роботу в класі та вдома, підвищує рівень залученості учнів і сприяє формуванню самостійності [16].

Не менш важливим є використання гейміфікації та інтерактивних методів навчання, що дозволяє підвищити зацікавленість учнів, стимулювати активність та підтримувати позитивну мотивацію. Елементи гри, конкурси, квести та рейтинги мотивують учнів до виконання завдань, розвитку компетентностей і виявлення творчого потенціалу. Використання інтерактивних завдань та

віртуальних лабораторій дозволяє учням практично застосовувати знання, виконувати експерименти та моделювати навчальні ситуації у безпечному цифровому середовищі.

Особлива увага приділяється індивідуалізації та диференціації навчання за допомогою сучасних технологій. Використання навчальних платформ, електронних тренажерів та адаптивних систем дозволяє враховувати індивідуальні особливості учнів, їхній темп засвоєння матеріалу та рівень підготовки. Учитель може надавати завдання різної складності, організовувати роботу в групах, проводити повторення або додаткові вправи для учнів, що потребують підтримки[17].

Крім того, сучасні освітні технології сприяють розвитку комунікативних та колаборативних навичок. Робота над спільними проектами у цифровому середовищі, обмін файлами та взаємне редагування документів формують вміння ефективно співпрацювати, обговорювати результати діяльності та досягати спільного результату. Це є важливою складовою соціальної компетентності учнів, яка інтегрується з розвитком ІКТ-компетентностей.

Таким чином, використання сучасних освітніх технологій у навчанні інформатики забезпечує комплексний розвиток учнів 5–6 класів, сприяє формуванню практичних ІКТ-компетентностей, розвитку когнітивних, творчих і комунікативних навичок. Поєднання практичних завдань, інтерактивних платформ, проектної діяльності та елементів гейміфікації створює ефективне, мотивуюче та безпечне навчальне середовище, що відповідає сучасним вимогам освіти та сприяє підготовці учнів до самостійного використання інформаційних технологій у навчанні та повсякденному житті.

У першому розділі магістерської роботи здійснено теоретичний аналіз педагогічних, психологічних та методичних засад навчання теми «Текстові редактори» в курсі інформатики 5–6 класів, а також обґрунтовано доцільність використання сучасних цифрових технологій, зокрема освітніх вебресурсів, у цьому процесі. Проведене дослідження показало, що вивчення текстових редакторів на даному етапі шкільного навчання має не лише практичне, а й

виховне значення, адже сприяє формуванню інформаційної культури, розвитку мислення, логіки, уваги та посидючості в учнів.

Навчання теми «Текстові редактори» у 5–6 класах закладає основу для подальшого опанування учнями складніших інформаційних технологій. У процесі роботи з текстовими документами учні засвоюють базові поняття комп'ютерної грамотності, навчаються ефективно користуватися клавіатурою, редагувати та формувати текст, вставляти зображення, списки, таблиці, а також правильно зберігати і структурувати файли. Такі вміння є необхідними не лише для вивчення інформатики, а й для подальшого навчання з інших предметів, що використовують цифрові інструменти для створення письмових робіт, презентацій чи звітів.

Психолого-педагогічні дослідження свідчать, що учні 5–6 класів мають активний інтерес до практичної діяльності та схильність до експериментування, однак характеризуються нестійкою увагою і потребують чіткої візуальної підтримки під час навчання. Тому використання традиційних методів викладання інформатики без сучасних технологій часто не забезпечує належного рівня зацікавленості та залученості школярів. Застосування освітнього вебресурсу у процесі навчання текстових редакторів дозволяє врахувати вікові особливості учнів, забезпечити наочність, інтерактивність і доступність матеріалу, а також підтримати індивідуальний темп навчання.

Теоретичний аналіз дидактичних принципів засвідчив, що використання вебресурсів у навчанні інформатики відповідає принципам науковості, доступності, системності та активності учнів. Вебресурс, що поєднує навчальні відео, інтерактивні вправи, тестові завдання та інструкції, дає змогу формувати компетентності учнів у діяльнісному форматі. Вони не лише отримують теоретичні знання, а й застосовують їх на практиці, виконуючи вправи у текстових редакторах, створюючи власні документи та оформлюючи їх відповідно до певних вимог[18].

Окрім того, навчальний вебресурс створює можливості для реалізації принципів індивідуалізації та диференціації навчання. Учні, які швидше

опановують матеріал, можуть переходити до додаткових завдань чи творчих проєктів, а ті, кому потрібно більше часу, мають змогу переглядати матеріали повторно або користуватися покроковими інструкціями. Таким чином, використання вебресурсу сприяє створенню комфортного освітнього середовища, у якому кожен учень може працювати у власному темпі.

Розглянуто також психологічні аспекти використання цифрових технологій у навчанні учнів середнього шкільного віку. Використання інтерактивних засобів стимулює пізнавальну активність, викликає емоційний відгук і підвищує рівень мотивації до навчання. Для дітей 5–6 класів особливо важливо, щоб навчання було не лише корисним, а й цікавим. Саме тому вебресурс, який містить динамічний контент, яскраві візуальні елементи, можливість взаємодії та самоперевірки, є потужним інструментом педагогічного впливу.

У підсумку можна зробити висновок, що навчання теми «Текстові редактори» у 5–6 класах потребує поєднання традиційних методів викладання з інноваційними цифровими інструментами. Створення власного освітнього вебресурсу є сучасним та ефективним способом забезпечення якісного навчання, який відповідає вимогам Нової української школи та концепції цифрової трансформації освіти. Такий ресурс сприятиме формуванню в учнів основ інформаційної культури, умінь працювати з текстовими документами, розвиватиме їхню самостійність і відповідальність за результати навчання.

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ СИСТЕМИ РОЗВИВАЛЬНИХ УРОКІВ З ТЕМИ “ТЕКСТОВІ ДОКУМЕНТИ”.

Сучасна шкільна освіта потребує не лише передачі знань, а й створення умов для розвитку творчості, самостійності та критичного мислення учнів. Особливо це стосується вивчення теми «Текстові документи» у курсі інформатики 5–6 класів, яка є важливим етапом формування інформаційної та цифрової компетентності школярів.

Під час роботи з текстовими редакторами учні не лише опановують технічні навички набору, редагування та форматування тексту, а й розвивають уміння логічно мислити, аналізувати інформацію, структурувати її відповідно до завдання. Тому вчитель має забезпечити не просто засвоєння знань, а створити систему розвивальних уроків, яка сприятиме цілісному розвитку особистості учня засобами інформатики[19].

У даному розділі представлено практичну реалізацію системи уроків з теми “Текстові документи”, розроблену відповідно до чинних програм з інформатики та методичних рекомендацій Міністерства освіти і науки України. До системи увійшли уроки різних типів — від ознайомчих до узагальнюючих і практичних, які передбачають як індивідуальну, так і групову діяльність учнів.

Кожен урок спрямований на досягнення не лише навчальних, а й розвивальних цілей: формування пізнавальної активності, творчої ініціативи, самостійності, навичок дослідження та самоконтролю. Особливу увагу приділено використанню інтерактивних технологій, елементів дистанційного навчання, а також вебресурсу, створеного спеціально для підтримки теми «Текстові документи»[20].

Запропонована система уроків покликана забезпечити комплексне формування в учнів умінь працювати з текстовими документами, правильно оформлювати інформацію, створювати власні тексти та презентації, а також усвідомлювати роль текстових редакторів у сучасному цифровому середовищі.

Таким чином, метою другого розділу є представлення та обґрунтування практичних аспектів реалізації системи розвивальних уроків з теми “Текстові

документи”, опис побудови навчального процесу, характеристика розробленого освітнього ресурсу, а також аналіз ефективності його впровадження у навчання учнів 5–6 класів.

2.1. Методичні підходи до розробки системи розвивальних уроків з теми “Текстові документи”

Розробка системи розвивальних уроків з теми “Текстові документи” у 5–6 класах передбачає поєднання теоретичних положень методики навчання інформатики з практичними шляхами реалізації навчального матеріалу. Методична побудова уроків цього розділу повинна ґрунтуватися на принципах науковості, доступності, систематичності, наочності, а також на розвитку самостійної діяльності учнів. Основна мета полягає у формуванні в учнів базових умінь роботи з текстовими документами, розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності, логічного мислення, а також культури роботи з цифровими даними [21].

Під час розробки уроків важливо враховувати вікові та психологічні особливості учнів 5–6 класів. У цьому віці школярі переходять від молодшого до середнього шкільного віку, що характеризується підвищеною пізнавальною активністю, бажанням експериментувати та самостійно відкривати нове. Тому уроки з інформатики повинні бути не лише інформативними, а й динамічними, орієнтованими на активну участь дітей у процесі навчання. Для цього доцільно використовувати інтерактивні вправи, навчальні ігри, роботу в групах, а також поєднання теоретичних знань із практичними завданнями у текстовому редакторі.

Одним із ключових принципів створення системи уроків є розвивальний характер навчання, що передбачає не лише засвоєння певних знань, а й формування інтелектуальних, творчих та комунікативних здібностей учнів. Уроки мають бути побудовані так, щоб учень міг самостійно виконувати дії у програмі, аналізувати отриманий результат і робити висновки. Для цього ефективно застосовувати елементи проблемного навчання, коли учням

пропонується практична задача, розв'язання якої потребує самостійного пошуку відповіді або експерименту з програмним середовищем.

Планування змісту кожного уроку повинно відповідати навчальній програмі з інформатики для 5–6 класів, затвердженій Міністерством освіти і науки України. Основними темами, які охоплює розділ “Текстові документи”, є: ознайомлення з поняттям текстового документа, структура вікна текстового редактора, правила введення, редагування й форматування тексту, робота з абзацами, списками, зображеннями, таблицями, а також збереження та друк документів. Кожна з цих тем має бути представлена у вигляді окремого уроку з чітко визначеними навчальними, розвивальними та виховними цілями [22].

Важливим етапом є визначення методичних підходів до викладання. Найдоцільнішими для даної вікової категорії є пояснювально-ілюстративний, практичний, дослідницький і проєктний методи. Пояснювально-ілюстративний метод дозволяє вчителю доступно пояснити нові поняття, показати зразки виконання дій у програмі, після чого учні можуть самостійно відтворити побачене. Практичний метод забезпечує формування навичок через виконання вправ і завдань. Дослідницький підхід сприяє розвитку логічного мислення, коли учень аналізує, порівнює, шукає найзручніші способи оформлення тексту. А проєктний метод дозволяє об'єднати знання кількох тем у створенні власного документа, наприклад, листівки, буклету або простої газети.

Розробка системи розвивальних уроків передбачає також структурування кожного заняття за єдиною моделлю:

1. організаційний момент;
2. мотивація навчальної діяльності;
3. пояснення нового матеріалу з елементами демонстрації;
4. практична робота учнів за комп'ютером;
5. підбиття підсумків і рефлексія.

Такий підхід забезпечує логічність і цілісність кожного уроку, а також підтримує увагу школярів протягом заняття.

Важливою складовою сучасного уроку є використання цифрових освітніх ресурсів, зокрема інтерактивних презентацій, відеоінструкцій, навчальних сайтів і платформ, де учні можуть повторювати матеріал удома. Для реалізації цієї ідеї у рамках роботи створюється освітній вебсайт, який міститиме записи уроків, теоретичні матеріали, завдання для самостійної роботи та тестові запитання. Це дозволяє учням не лише закріпити матеріал, але й формує навички самоосвіти, що є важливим компонентом компетентнісного підходу в освіті.

Розвивальні уроки з теми “Текстові документи” мають бути спрямовані також на формування інформаційної культури школяра. Учні повинні не лише вміти вводити і формувати текст, а й розуміти етичні та правові аспекти роботи з інформацією, правила безпечного користування комп’ютером і збереження особистих даних. Саме тому у зміст уроків доцільно включати обговорення питань авторського права, культури оформлення документів, дотримання норм української мови [23].

Отже, методична система уроків з теми “Текстові документи” для 5–6 класів повинна забезпечити поєднання теоретичних знань і практичних навичок, розвиток пізнавальної активності, самостійності, логічного мислення та творчого підходу до роботи з текстом. Застосування розвивального підходу в навчанні дозволяє не лише сформувати в учнів необхідні вміння, а й виховати відповідальне ставлення до цифрової інформації, підготувати їх до подальшого вивчення інформатики у старших класах та до життя в сучасному інформаційному суспільстві.

2.2. Структура та зміст освітнього вебресурсу з теми “Текстові документи”

У сучасному освітньому процесі вебресурси відіграють надзвичайно важливу роль, оскільки забезпечують доступність навчальних матеріалів, зручність повторення теми та можливість самостійного навчання. Створення освітнього вебсайту для підтримки теми “Текстові документи” у 5–6 класах є одним із ключових елементів практичної реалізації розробленої системи розвивальних уроків. Такий ресурс дає змогу не лише узагальнити навчальний

матеріал, а й підвищити зацікавленість учнів, урізноманітнити форми подачі інформації та зробити навчання більш інтерактивним.

Основною метою створення вебресурсу є забезпечення доступу учнів до навчальних матеріалів із будь-якого місця та у зручний для них час, а також формування навичок самостійної роботи з цифровими технологіями. Вебсайт виконує роль допоміжного інструменту, який поєднує функції навчального посібника, мультимедійного сховища та інтерактивної платформи для закріплення знань. Використання такого ресурсу дозволяє поєднати традиційне навчання з елементами дистанційного та змішаного навчання, що повністю відповідає сучасним освітнім тенденціям і компетентнісному підходу.

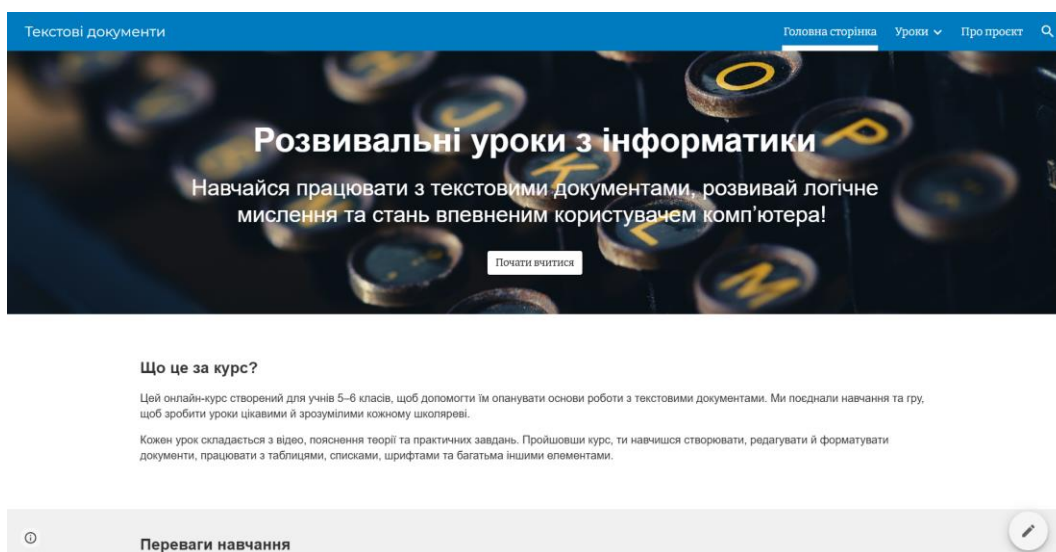

Рис. 2.1. Перша частина головної сторінки

Структура вебсайту побудована за принципом простоти, логічності та зручності використання. Головна сторінка (рис. 2.1) виконує ознайомчу функцію — на ній коротко подано мету ресурсу, опис теми, вказано, що сайт створений для допомоги учням 5–6 класів у вивченні текстових документів, а також подано коротку інструкцію, як користуватися сайтом (рис. 2.2). Дизайн сайту витриманий у спокійних освітніх тонах, що сприяє зосередженню уваги користувача. Всі елементи навігації розташовані інтуїтивно зрозуміло, що дозволяє навіть молодшим школярам швидко знайти потрібну інформацію.

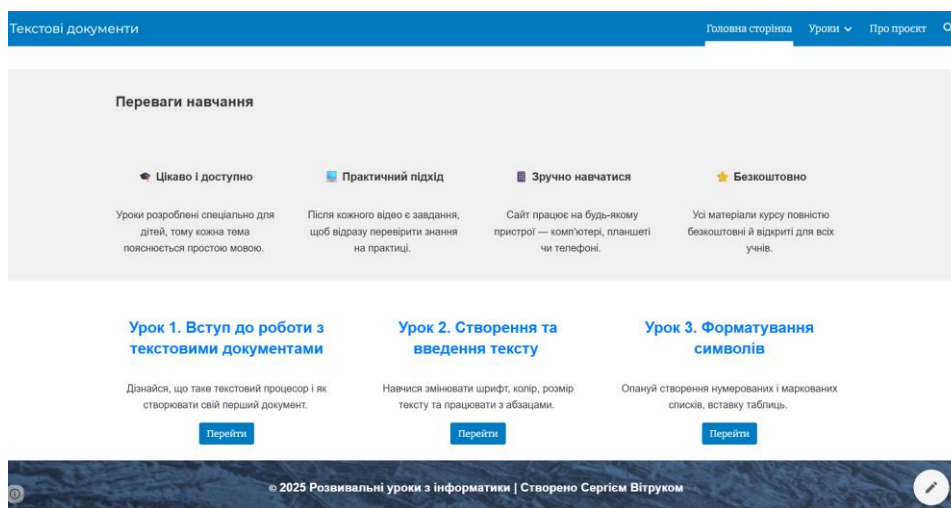

Рис. 2.2. Друга частина головної сторінки

Меню сайту містить три основні розділи: «Головна», «Уроки» та «Про проєкт». На сторінці «Головна» подано загальну інформацію про ресурс, його освітнє призначення та переваги використання. Сторінка «Уроки» (рис. 2.3) є основним навчальним розділом і містить перелік усіх уроків з теми «Текстові документи». Кожен урок відкривається окремою сторінкою, на якій розміщено відеозапис заняття, теоретичний конспект, інтерактивні завдання та блок запитань для самоперевірки.

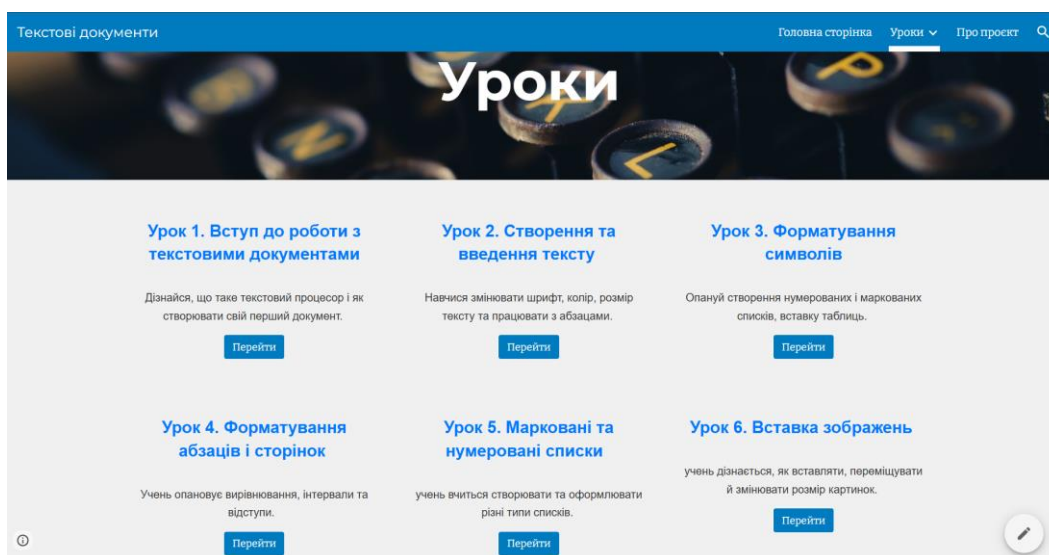

Рис. 2.3. Сторінка «Уроки»

На сторінці «Про проєкт» (рис. 2.4) подано інформацію про мету створення ресурсу, його авторів, методичне обґрунтування та можливості подальшого розвитку сайту.

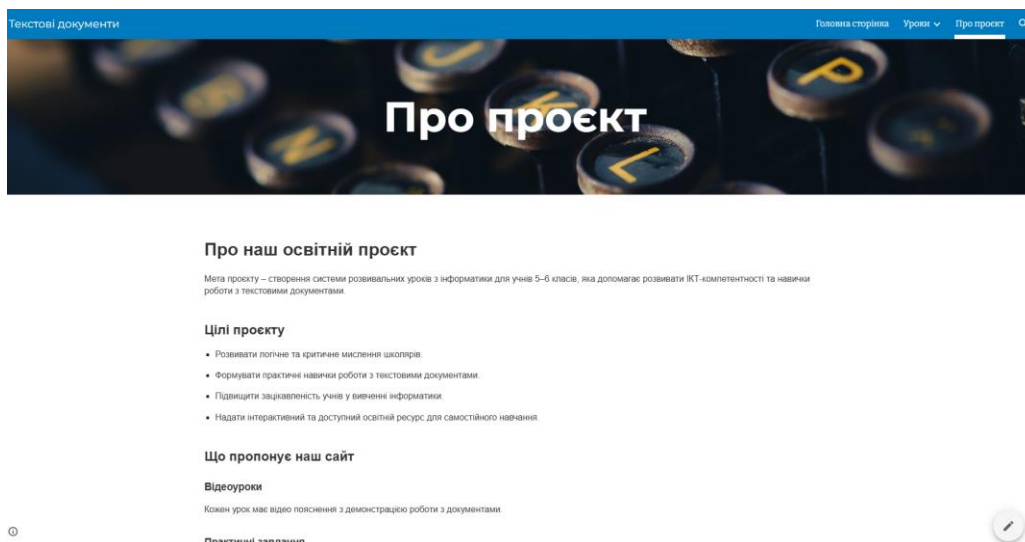

Рис. 2.4. Сторінка «Про проект»

Для зручності навігації між уроками на сторінці “Уроки” реалізовано зручне меню вибору. Кожен пункт відповідає певній темі, наприклад: «Вступ до роботи з текстовими документами», «Редагування тексту», «Форматування символів і абзаців», «Робота зі списками», «Додавання зображень і таблиць» тощо. Такий поділ дозволяє учневі самостійно обирати потрібну тему для перегляду або повторення. Кожен урок має однакову структуру, що забезпечує послідовність і логічність у навчанні.

Зміст уроків (рис. 2.4) подано у мультимедійній формі: кожна сторінка містить відео пояснення, короткий текстовий матеріал з ключовими поняттями, а також завдання для практичного виконання. Останній блок кожного уроку містить п’ять завдань різного рівня складності — від найпростіших тренувальних вправ до більш творчих, що стимулюють розвиток мислення та вміння застосовувати знання в нових ситуаціях. Такий підхід відповідає принципам розвивального навчання і сприяє активному залученню учнів у процес пізнання.

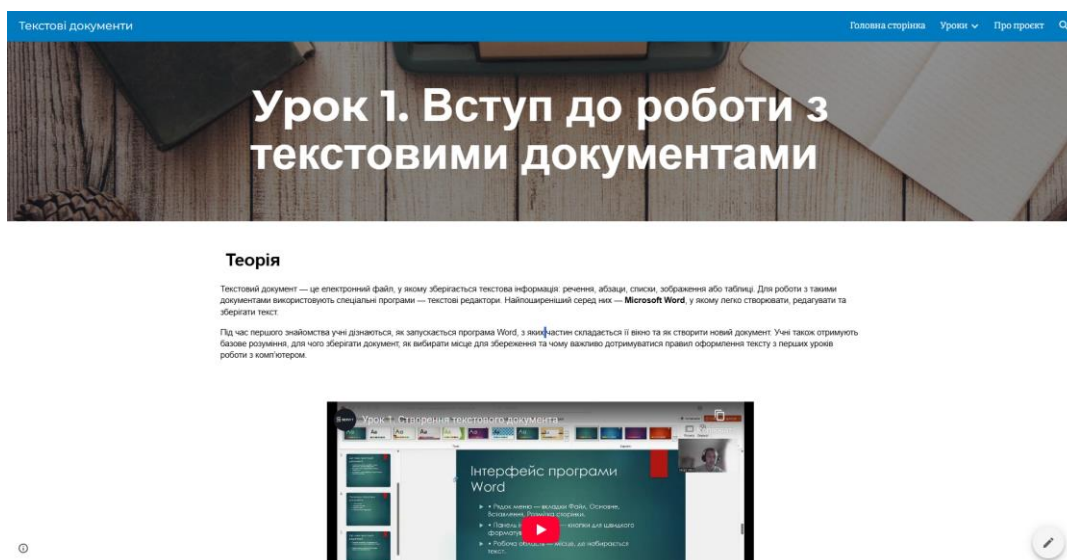

Рис. 2.4. Сторінка «Урок 1»

Особливу увагу в структурі вебсайту приділено зворотному зв'язку. Хоча сайт не є платформою для оцінювання, передбачено можливість додавання коротких тестів для самоперевірки знань. Учень може самостійно перевірити себе після кожного уроку, відповівши на кілька запитань з вибором правильної відповіді. Це підвищує рівень усвідомлення засвоєного матеріалу і мотивує до повторення.

Важливим аспектом є також адаптивність ресурсу (рис. 2.5). Сайт розроблено таким чином, щоб він коректно відображався як на комп'ютерах, так і на планшетах або смартфонах. Це дозволяє учням працювати з матеріалами не лише в класі, а й удома або в дорозі. Технічна реалізація ресурсу виконана за допомогою технологій Google Site, що забезпечує легкість роботи, швидке завантаження сторінок і можливість подальшого розширення функціоналу.

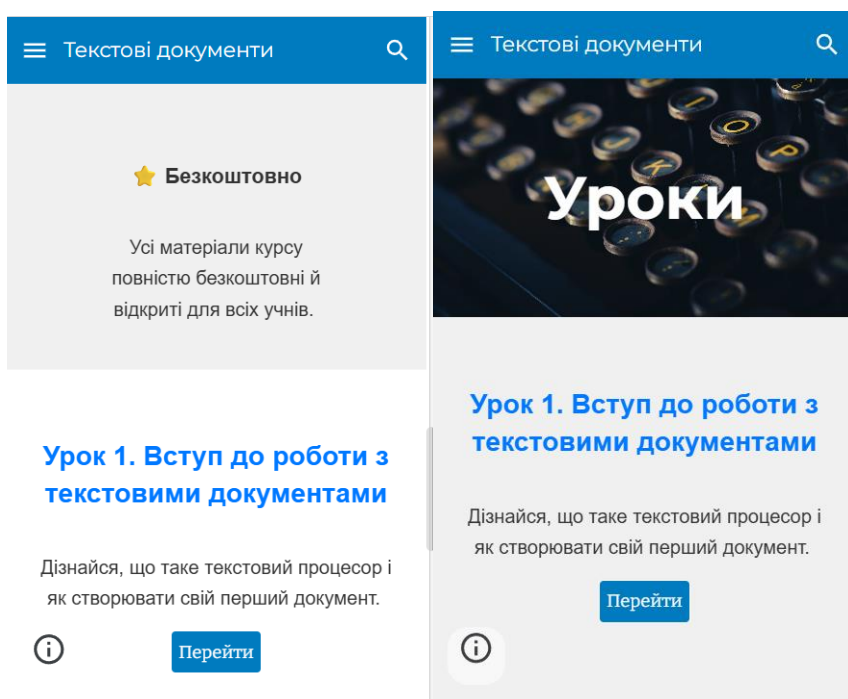

Рис. 2.5. Адаптивність сайту

Додатково передбачено можливість оновлення та доповнення контенту. Вчитель або автор сайту може додавати нові уроки, змінювати відеоматеріали, оновлювати завдання відповідно до змін у навчальних програмах. Таким чином, вебресурс має відкриту структуру та може розвиватися разом з навчальним процесом.

Створення цього вебресурсу має не лише освітню, а й виховну мету. Учні вчаться працювати з сучасними інформаційними технологіями, набувають досвіду взаємодії з онлайн-середовищами, вчаться відповідально ставитися до навчального процесу. Водночас сайт є зручним інструментом і для вчителя: він може використовувати його під час уроків, надавати посилання для самостійного опрацювання або контролювати виконання завдань.

Отже, освітній вебресурс з теми “Текстові документи” є сучасним інструментом підтримки навчального процесу, який поєднує у собі елементи електронного підручника, тренажера і системи для самонавчання. Його структура забезпечує логічну послідовність подачі матеріалу, зручну навігацію, інтерактивність і доступність, а зміст відповідає програмним вимогам і спрямований на розвиток інформаційних, пізнавальних і творчих здібностей учнів 5–6 класів. Таким чином, реалізація такого ресурсу сприяє підвищенню

якості навчання інформатики та формуванню стійких ІКТ-компетентностей у школярів.

2.3. Реалізація системи уроків з теми “Текстові документи” у 5–6 класах

Організація навчального процесу з теми “Текстові документи” передбачає створення системи уроків, що поступово формують у школярів розуміння принципів роботи з текстовими редакторами та навички створення, редагування й оформлення текстових документів. У процесі розробки системи уроків враховувалися вікові особливості учнів, їхні пізнавальні можливості, а також необхідність поєднання теоретичних знань із практичною діяльністю.

Система уроків складається з логічно послідовних етапів: ознайомлення з поняттям текстового редактора, навчання основам введення тексту, форматування, роботи з абзацами, списками, зображеннями, таблицями, а також створення завершених документів. Кожен етап передбачає не лише пояснення нового матеріалу, але й виконання практичних завдань, спрямованих на розвиток навичок самостійної роботи з текстом.

Уроки побудовані за принципом поступового ускладнення навчального матеріалу. На перших заняттях учні знайомляться з інтерфейсом програми, основними елементами вікна текстового редактора, правилами введення та збереження документів. Далі учні переходять до виконання практичних вправ із редагування, копіювання, виділення тексту, зміни шрифтів, вирівнювання та використання нумерованих і маркованих списків. На завершальному етапі передбачено виконання творчих робіт – створення власних текстових документів (листів, оголошень, запрошень, невеликих оповідань чи рефератів).

Кожен урок містить такі структурні елементи:

- Мета уроку (навчальна, розвивальна, виховна);
- Обладнання та програмне забезпечення (комп’ютер, проєктор, Microsoft Word, LibreOffice Writer або Google Docs);
- Хід уроку, що включає організаційний момент, пояснення нового матеріалу, закріплення знань, практичну роботу та підбиття підсумків;

- Домашнє завдання або творче завдання.

Під час практичних занять широко використовуються розвивальні завдання, які сприяють розвитку логічного мислення, уваги, уміння аналізувати помилки й самостійно шукати шляхи їх виправлення. Наприклад, учням пропонуються тексти з навмисними помилками у форматуванні або орфографії, завдання з відновлення структури документа, створення таблиці чи вставлення малюнка за зразком.

Особлива увага приділяється інтерактивності навчання. Використання інтерактивних вправ, тестів, презентацій та відеоуроків підвищує зацікавленість учнів і допомагає краще засвоювати матеріал. Для підтримки дистанційної або змішаної форми навчання доцільно створити електронний освітній ресурс, на якому розміщуються матеріали до кожного уроку — інструкції, приклади, тести для самоперевірки, відеоінструкції та зразки робіт.

Система уроків також враховує міжпредметні зв'язки, зокрема з українською мовою (під час перевірки орфографії), образотворчим мистецтвом (створення естетично оформлених документів), історією чи природознавством (підготовка тематичних повідомлень). Це сприяє формуванню цілісного сприйняття знань і розвитку навичок застосування текстових редакторів у різних життєвих ситуаціях.

У процесі впровадження системи уроків учитель виконує роль організатора навчальної діяльності, наставника та консультанта. Основна увага приділяється самостійній роботі учнів, їхній активності, вмінню співпрацювати в парах або групах, оцінювати власні результати й здійснювати самоаналіз. Такий підхід відповідає сучасним вимогам до навчання інформатики, орієнтованим на компетентнісний розвиток школярів.

Таким чином, розроблена система уроків із теми “Текстові документи” забезпечує комплексний підхід до навчання: вона поєднує теоретичну підготовку, практичну діяльність, розвиток пізнавальних і творчих умінь учнів, сприяє формуванню в них ключових інформаційних компетентностей і підготовці до подальшого опанування інформаційних технологій.

2.4. Опис прикладів уроків з теми “Текстові документи” у 5–6 класах

У рамках практичної частини магістерського дослідження створено повноцінну систему з 15 розвивальних уроків (див. Додаток А), спрямовану на формування в учнів 5–6 класів базових та адаптивних умінь роботи з текстовими документами. Кожен урок містить логічно поєднані елементи — теоретичний матеріал, покроковий відеоурок, практичні завдання різної складності та інтерактивний тест, що забезпечує оперативний контроль засвоєння матеріалу. Усі уроки структуровано відповідно до вимог Типової освітньої програми та вікових особливостей учнів середньої ланки.

Розроблена система дозволяє охопити весь цикл роботи з документом: від запуску текстового редактора й введення інформації — до створення складних комбінованих матеріалів. Навчальні модулі об’єднано у кілька змістових блоків:

- Вступ до роботи з текстом (уроки 1–2) — базові поняття, інтерфейс, введення тексту, принципи редагування.
- Форматування (уроки 3–5) — опрацювання символів, абзаців, списків, структурування інформації.
- Вставлення об’єктів (уроки 6–7) — робота з зображеннями та таблицями.
- Оптимізація й підготовка документа (уроки 8–10) — пошук, орфографія, збереження, друк, шаблони.
- Творчі та командні проєкти (уроки 11–13) — листівки, буклети, групова робота.
- Підсумок навчання (уроки 14–15) — узагальнення та контроль сформованих компетентностей.

Щоб уникнути надмірного поділу тексту на 15 окремих описів, для більш наочного уявлення подано вибіркові приклади уроків, кожен із яких демонструє окрему групу навчальних умінь і логіку побудови системи.

Перший урок (рис. 2.6) закладає фундаментальні поняття: що таке текстовий документ, для чого він використовується та як відкрити середовище текстового редактора. У відеоуроці демонструється створення нового документа, знайомство з інтерфейсом, а практичне завдання зводиться до написання

короткого привітального тексту та збереження файлу. Урок формує перші предметні вміння, навички та знижує страх перед складністю цифрових інструментів.

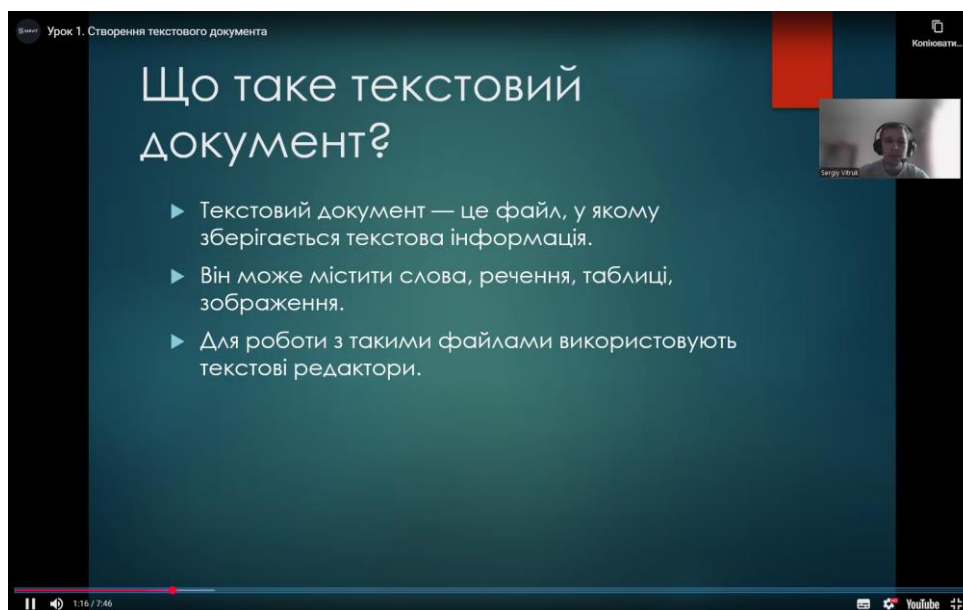

Рис. 2.6. Фрагмент першого уроку.

П'ятий урок є важливим етапом структурування інформації. Учні знайомляться з маркованими, нумерованими та багаторівневими списками, вчаться змінювати їх вид, обирати тип позначок, поєднувати текст зі списками. Практичні завдання спрямовані на створення інструкцій, переліків і простих структурованих текстів.

У цьому модулі учні працюють із табличними даними: створення таблиці заданого розміру, заповнення комірок, об'єднання та форматування. Робота з таблицями важлива не лише в контексті Word, а й у загальному розвитку логічного мислення та просторової організації інформації.

Урок десьять присвячений роботі з уже готовими стилістичними рішеннями. Учні вчаться обирати шаблон, змінювати його елементи, адаптувати під власні завдання та готувати матеріали до подання. Це допомагає формувати естетичні та практичні навички оформлення документів.

На дванадцятому уроці учні створюють власний невеликий буклет на тему «Мої інтереси». Урок розвиває креативність, вміння комбінувати текст, зображення та таблиці. Практичний проєкт інтегрує майже всі навички, набуті під час попередніх уроків, і демонструє здатність учнів працювати самостійно.

Нижче подано узагальнену таблицю 2.1, яка відображає структуру всієї серії.

Таблиця 2.1 – Структура системи уроків з теми “Текстові документи”

№ уроку	Назва уроку	Основний зміст	Тип результату
1	Створення текстового документа	Поняття документа, інтерфейс Word, створення файлу	Базові знання
2	Введення тексту	Набір, вставка, курсор, редагування	Практичні навички набору
3	Форматування символів	Шрифт, колір, накреслення	Оформлення тексту
4	Форматування абзаців	Вирівнювання, інтервали, відступи	Структурований текст
5	Списки	Марковані, нумеровані, багаторівневі списки	Організація інформації
6	Зображення	Вставка та редагування графіки	Комбінація тексту і зображень
7	Таблиці	Створення та форматування таблиць	Робота з даними
8	Пошук і орфографія	Перевірка помилок, заміна	Оптимізація документа
9	Збереження і друк	Типи файлів, підготовка до друку	Кінцевий документ
10	Шаблони	Використання та редагування шаблонів	Презентабельне оформлення
11	Листівка	Створення творчого документа	Креативні навички
12	Міні-буклет	Буклет із текстом, зображеннями, таблицями	Інтеграція навичок
13	Співпраця	Спільне редагування, обмін файлами	Комунікаційні уміння
14	Узагальнення	Комплексне повторення	Систематизація знань
15	Підсумкова робота	Самостійне створення документа	Контроль компетентностей

У другому розділі магістерської роботи було здійснено практичну реалізацію системи розвивальних уроків із теми “Текстові документи” для учнів 5–6 класів. На основі теоретичних положень, розглянутих у першому розділі, розроблено та апробовано методичну систему, що поєднує традиційні підходи навчання інформатики з елементами сучасних цифрових технологій і компетентнісного підходу.

Під час реалізації системи уроків головна увага була зосереджена на формуванні практичних умінь і навичок роботи з текстовими редакторами, розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності, а також на вихованні цілісного уявлення про роль комп'ютера як інструмента створення, оброблення та подання інформації.

Розроблені уроки охоплюють усі основні аспекти теми “Текстові документи”, починаючи від ознайомлення з інтерфейсом програми і закінчуючи створенням структурованих документів із таблицями, списками, зображеннями та елементами форматування. Вони побудовані за принципом поступового ускладнення навчального матеріалу, що дозволяє кожному учню засвоювати нові знання в індивідуальному темпі, враховуючи рівень підготовки та особисті інтереси.

Особливістю запропонованої системи є використання розвивальних завдань, спрямованих не лише на закріплення технічних навичок, а й на формування логічного, алгоритмічного та творчого мислення. Кожен урок передбачає виконання практичної роботи, у ході якої учні створюють власні мініпроекти — від простого тексту до короткого ілюстрованого документа. Така діяльність сприяє розвитку самостійності, ініціативності та вмінню оцінювати власні результати.

Запропоновані уроки також мають чітку виховну спрямованість. У процесі роботи з документами формується культура оформлення тексту, акуратність, естетичний смак, увага до деталей. Учні вчаться використовувати комп'ютер не лише як засіб гри, а як інструмент для створення корисних і змістовних матеріалів. Це позитивно впливає на їхнє ставлення до навчання інформатики та стимулює пізнавальну активність.

Кожен урок супроводжується практичними завданнями, які передбачають виконання послідовних дій, спостереження за результатом, пошук помилок і їх самостійне виправлення. Такий підхід відповідає сучасним вимогам компетентнісного навчання, адже формує не лише знання, а й здатність застосовувати їх у нових ситуаціях.

Окрему увагу приділено інтеграції цифрових інструментів у навчальний процес. Для демонстрації матеріалів та збереження учнівських робіт створено навчальний вебсайт, що містить теоретичні пояснення, інтерактивні приклади, відеоуроки та практичні завдання. Такий ресурс підсилює ефективність засвоєння матеріалу, дозволяє організовувати дистанційне навчання й забезпечує зворотний зв'язок між учителем та учнем. Застосування власного навчального вебресурсу відповідає сучасним тенденціям цифровізації освіти та сприяє розвитку цифрової компетентності учнів і вчителів.

У процесі роботи над створенням уроків та навчального сайту було враховано вікові особливості учнів 5–6 класів — їхню потребу в наочності, ігрових елементах, активній діяльності. Саме тому завдання мають творчий і практичний характер, часто містять приклади з реального життя, що робить навчання більш осмисленим і цікавим. Це сприяє формуванню внутрішньої мотивації до вивчення інформатики, розвитку уважності, логічного мислення, посидючості та відповідальності.

Таким чином, результати реалізації другого розділу підтверджують доцільність запропонованої системи уроків, її практичну значущість і відповідність сучасним освітнім вимогам. Розроблена методика може бути використана вчителями інформатики для організації навчання в основній школі, а також як приклад ефективного поєднання традиційного та цифрового компонентів у навчальному процесі.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ РОЗВИВАЛЬНИХ УРОКІВ З ТЕМИ “ТЕКСТОВІ ДОКУМЕНТИ”

3.1. Організація педагогічного експерименту

З метою перевірки ефективності розробленої системи розвивальних уроків з теми “Текстові документи” був проведений педагогічний експеримент. Його основна мета полягала у визначенні впливу запропонованої методики на рівень знань, умінь та навчальної мотивації учнів 5–6 класів під час вивчення розділу “Текстові документи”.

Експеримент складався з трьох етапів:

На констатувальному етапі було проведено вхідне діагностування (див. Додаток Б) рівня знань учнів про поняття текстового документа, основні елементи інтерфейсу текстового редактора та базові операції редагування. Для цього використовувалися тестові завдання, практичні вправи (див. Додаток В) та спостереження за роботою учнів за комп’ютером.

Формувальний етап передбачав безпосереднє впровадження системи розвивальних уроків, розроблених на основі поєднання традиційних і сучасних підходів до навчання. Заняття проводилися у формі інтерактивних уроків, практичних занять і міні-проектів, що сприяло формуванню стійкого інтересу до роботи з текстовими документами. Особлива увага приділялася розвитку мислення, самостійності, вмінню працювати в парах та групах.

На підсумковому етапі здійснювалася перевірка ефективності запропонованої методики. Учням пропонувалися аналогічні за структурою завдання, що дозволило порівняти результати з початковим рівнем знань. Крім того, проводилося опитування (див. Додаток Г), щоб визначити зміни в ставленні учнів до вивчення інформатики.

Педагогічний експеримент проводився в умовах звичайного навчального процесу, що забезпечило достовірність отриманих результатів. Результати експерименту стали основою для подальшого аналізу ефективності розробленої системи уроків, який наведено у наступних підрозділах.

3.2. Методика перевірки результативності навчання

Для об'єктивного визначення ефективності впровадження системи розвивальних уроків з теми “Текстові документи” у 5–6 класах була розроблена спеціальна методика перевірки результативності навчання, яка базувалася на принципах науковості, системності, наочності та доступності. Основною метою перевірки стало визначення рівня сформованості в учнів знань, умінь і навичок роботи з текстовими документами, а також оцінка рівня розвитку інформаційної компетентності школярів.

Для кожного етапу були розроблені тестові, практичні завдання, що дозволяли комплексно оцінити знання учнів.

Тестова частина охоплювала питання теоретичного змісту теми — знання про призначення текстового редактора, основні функції інтерфейсу, можливості форматування тексту, збереження документів, вставлення графічних елементів тощо.

Практична частина була спрямована на виявлення сформованості вмінь створювати, редагувати та оформлювати документи, працювати з таблицями, списками, заголовками та різними елементами оформлення.

Аналітична частина включала спостереження за діяльністю учнів, самооцінювання та співбесіди, що дозволяло визначити рівень мотивації, інтересу до теми та ставлення до роботи з комп'ютером.

Для оцінювання результативності навчання було визначено чотири критерії:

1. Когнітивний (знання) — обсяг і глибина теоретичних знань про текстові редактори, розуміння їх можливостей.
2. Практичний (уміння) — здатність застосовувати набуті знання для виконання реальних завдань у текстовому редакторі.
3. Мотиваційний — рівень зацікавленості у вивченні теми, позитивне ставлення до навчання інформатики.
4. Розвивальний — розвиток логічного, образного та алгоритмічного мислення, уваги, креативності.

Кожен критерій оцінювався за чотирма рівнями навчальних досягнень:

- Високий рівень. Учень вільно орієнтується в інтерфейсі текстового редактора, самостійно виконує завдання різного рівня складності, виявляє ініціативу та творчий підхід.
- Достатній рівень. Учень добре володіє основними операціями створення й редагування текстів, уміє форматовувати документи, потребує мінімальної допомоги вчителя.
- Середній рівень. Учень виконує більшість дій із підказками, має часткове розуміння функцій редактора, допускає несуттєві помилки.
- Початковий рівень. Учень знає лише окремі елементи інтерфейсу, виконує дії за зразком або інструкцією, не проявляє самостійності.

Для кількісної оцінки результатів використовувалася 12-бальна система, де кожен тип завдань мав свою вагу:

- тестові завдання;
- практичні роботи;
- аналітичні та творчі завдання .

Для збору та аналізу даних застосовувався комплекс інструментів:

- Тестові бланки для оцінки знань;
- Практичні листи-завдання, де учні створювали або редагували текстові документи;

Крім того, проводилися спостереження за діяльністю учнів під час уроків, що дозволяло зафіксувати не лише рівень володіння програмою, а й рівень організованості, самостійності та наполегливості.

Експеримент проводився у двох групах учнів: експериментальній (де використовувалася розроблена система розвивальних уроків) та контрольній (де навчання відбувалося за традиційною методикою).

Перед початком експерименту обидві групи пройшли вхідне тестування, яке показало приблизно однаковий рівень підготовки. Після завершення циклу занять з теми “Текстові документи” було проведено підсумкову перевірку (див.

Додаток Д,Е), результати якої дали змогу простежити зміни у знаннях, уміннях і мотивації школярів.

Під час аналізу результатів враховувалися не лише кількісні показники, а й якісні характеристики навчальної діяльності — підвищення інтересу, зростання пізнавальної активності, прагнення до самостійного виконання завдань.

Отримані дані були опрацьовані за допомогою методів математичної статистики. Розраховувалися середні значення, відсоткове співвідношення рівнів досягнень, порівнювалися результати експериментальної та контрольної груп. Для наочності побудовано діаграми, які демонструють динаміку зростання рівня знань і навичок учнів.

На підставі отриманих результатів робиться висновок про те, що систематичне використання розвивальних уроків з теми “Текстові документи” сприяє підвищенню ефективності навчання, активізує пізнавальну діяльність учнів і розвиває навички практичного використання текстових редакторів у навчальній та повсякденній діяльності.

3.3. Аналіз результатів експериментальної роботи

Після проведення експериментальної перевірки ефективності розробленої системи розвивальних уроків з теми «Текстові документи» у 5–6 класах було здійснено детальний аналіз отриманих результатів. Метою аналізу стало виявлення змін у рівнях сформованості знань, умінь та навичок учнів, а також оцінка впливу нової методики на розвиток пізнавальних інтересів, самостійності та інформаційної культури школярів.

Експериментальна робота проводилася в умовах навчального процесу й передбачала участь двох груп — контрольної та експериментальної, які навчалися за однаковою програмою, але з використанням різних підходів. У контрольній групі уроки проводилися традиційними методами, із застосуванням друкованих матеріалів і демонстрацією прикладів на дошці. В експериментальній групі, натомість, використовувалася авторська система розвивальних уроків, створена з урахуванням вікових особливостей учнів 5–6

класів, що включала інтерактивні завдання, практичні роботи, елементи ігрової діяльності та сучасні цифрові ресурси.

На етапі початкового діагностування (констатувальний етап) результати двох груп були приблизно однаковими. Більшість учнів мали середній рівень знань (приблизно 55–60 % від загальної кількості), достатній рівень спостерігався у 20–25 %, а високий — лише в 10 %. Це свідчить про те, що базові знання учнів щодо теми «Текстові документи» були фрагментарними, поверховими, часто обмежувалися лише розумінням окремих функцій текстового редактора.

Після впровадження експериментальної методики (підсумковий етап) спостерігається чітка позитивна динаміка у рівнях навчальних досягнень учнів експериментальної групи. Зокрема, кількість учнів із високим рівнем зросла майже утричі, а із достатнім — у півтора рази. У той час як у контрольній групі зміни були незначними, що свідчить про ефективність традиційного підходу лише на репродуктивному рівні.

Для більшої наочності результати представлено в узагальненій таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Результати ефективності.

Рівень навчальних досягнень	Контрольна група (до експерименту)	Контрольна група (після)	Експериментальна група (до експерименту)	Експериментальна група (після)
Високий	9 %	12 %	10 %	30 %
Достатній	25 %	28 %	24 %	40 %
Середній	56 %	52 %	58 %	25 %
Початковий	10 %	8 %	8 %	5 %

Отримані дані свідчать, що у більшості учнів експериментальної групи рівень знань і вмінь із теми “Текстові документи” значно підвищився. Зросла не лише кількість правильних відповідей у тестах, а й якість виконання практичних завдань, уміння працювати з форматуванням тексту, таблицями, графічними елементами, збереженням документів у різних форматах.

Під час спостережень за навчальним процесом у експериментальній групі було виявлено суттєве зростання навчальної мотивації та інтересу до предмета. Учні виявляли активність, охоче брали участь в обговореннях, ставили додаткові запитання, проявляли ініціативу у створенні власних документів, оформленні титульних сторінок, вставленні малюнків і таблиць.

У контрольній групі така активність спостерігалася значно рідше. Під час традиційного навчання учні переважно діяли за інструкціями вчителя, а не шукали самостійні шляхи розв'язання завдань. Це підтверджує важливість застосування розвивального та діяльнісного підходів під час навчання інформатики.

Крім того, значно покращилися комунікативні навички школярів — у процесі групових і парних завдань вони навчалися співпрацювати, обмінюватися ідеями, допомагати один одному. Такі форми роботи сприяли розвитку вміння висловлювати думки, аргументувати вибір засобів форматування чи структурування документа.

Важливим аспектом аналізу було дослідження рівня сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності учнів. За результатами анкетування, понад 80 % учнів експериментальної групи зазначили, що після проходження курсу їм стало легше виконувати навчальні завдання, пов'язані з комп'ютером, а 70 % відзначили, що навчилися самостійно оформлювати реферати, повідомлення та інші навчальні документи.

Таким чином, використання системи розвивальних уроків сприяло формуванню практично значущих умінь, що виходять за межі шкільного курсу інформатики, і мають прикладне значення в подальшому навчанні.

Психологічний аналіз показав, що в процесі навчання в експериментальній групі зросли такі якості, як увага, зосередженість, самостійність і відповідальність за виконану роботу. Учні стали більш упевненими під час роботи з новими програмами, не боялися помилитися, частіше проявляли творчість.

Завдяки використанню різноманітних інтерактивних форм (міні-ігри, завдання на час, пошук помилок у тексті, створення власних мініпроектів) підвищився рівень емоційного залучення до навчання, що безпосередньо вплинуло на результативність освітнього процесу.

Отже, аналіз результатів експериментальної роботи засвідчує, що запропонована система розвивальних уроків із теми «Текстові документи» є ефективним засобом підвищення якості навчання інформатики в 5–6 класах.

Отримані результати підтверджують гіпотезу дослідження: використання системи розвивальних уроків із теми “Текстові документи” підвищує ефективність засвоєння навчального матеріалу та сприяє розвитку інформаційної культури учнів середньої школи.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження розроблено й теоретично обґрунтовано систему розвивальних уроків з інформатики для учнів 5–6 класів, спрямовану на формування практичних навичок роботи з текстовими документами. Розглянуто методичні засади викладання цієї теми, особливості навчання учнів середнього шкільного віку та педагогічні підходи до розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності.

Визначено, що тема «Текстові документи» має особливе значення у формуванні цифрової грамотності школярів, оскільки поєднує базові знання про комп'ютер, клавіатуру, структуру документа та основні принципи роботи з програмами опрацювання текстів. Теоретичний аналіз показав, що вік 10–12 років є оптимальним для засвоєння понять, пов'язаних із текстовими редакторами, адже саме в цьому періоді активно розвивається логічне мислення, увага, зорово-моторна координація та вміння працювати з інтерфейсами програм.

Розроблена система уроків побудована на принципах доступності, послідовності, практичної спрямованості й розвитку пізнавальної активності учнів. Кожен урок поєднує теоретичну та практичну частини, передбачає виконання завдань, спрямованих на поступове ускладнення навчального матеріалу. Заняття мають чітку структуру, включають пояснення, демонстрацію, самостійну роботу й елементи творчої діяльності.

У процесі реалізації системи були розроблені дидактичні матеріали, завдання для самостійної роботи, відеоуроки, а також створено освітній вебсайт, на якому розміщено всі розроблені матеріали. Цей сайт забезпечує можливість дистанційного навчання, повторення пройденого матеріалу та самоперевірки, що особливо важливо в умовах сучасного освітнього середовища.

Практична перевірка ефективності системи продемонструвала, що застосування інтерактивних і розвивальних методів під час вивчення теми «Текстові документи» позитивно впливає на мотивацію учнів, підвищує рівень засвоєння знань та формує впевненість у роботі з цифровими інструментами. Учні виявляли інтерес до завдань творчого характеру, самостійно

експериментували з форматуванням тексту, оформленням документів, що свідчить про формування елементів цифрової компетентності.

Розроблені матеріали можуть бути використані вчителями інформатики в процесі навчання як у традиційному, так і в дистанційному форматі. Запропонована методика забезпечує індивідуальний підхід до кожного учня, сприяє розвитку самостійності, логічного мислення та вміння використовувати цифрові технології для розв'язання навчальних і побутових завдань.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що створена система розвивальних уроків є ефективним інструментом підвищення якості навчання інформатики в середній школі. Вона відповідає сучасним освітнім стандартам, враховує вікові особливості учнів та тенденції розвитку цифрової освіти. Реалізація запропонованих підходів сприяє не лише формуванню предметних компетентностей, але й розвитку творчих здібностей, критичного мислення та відповідального ставлення до використання інформаційних технологій у повсякденному житті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Журенко, А. О. (2023). Використання сучасних методів навчання інформатики на уроках інформатики у закладах середньої освіти. Слово і справа Антона Макаренка: український і європейський контексти, 179.
2. Завадський І.О., Коршунова О.В., Лапінський В.В. Модельна навчальна програма «Інформатика. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти. «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 №795
3. Драч І. І. (2009). Компетентнісний підхід як засіб модернізації змісту вищої освіти. Проблеми освіти : наук.-метод. зб., 58(1), 176–180. Київ : Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України.
4. Калуга Т. О. (2012). Понятійно-термінологічна система педагогіки: сутність та особливості розвитку. Вісник Луганського нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Педагогічні науки, 1, 69–77.
5. Локшина О. І. (2019). Європейська довідкова рамка ключових компетентностей для навчання впродовж життя: оновлене бачення 2018 року. Український педагогічний журнал, 3, 21–30.
6. Луговий В. І., Слюсаренко О. М., Таланова Ж. В. (2014). Становлення системи основних понять і категорій компетентнісного підходу в умовах парадигмальних змін в освіті. Педагогіка і психологія. Вісник НАПН України, 2, 14–24.
7. Барна, О. В. (2016). Технологія сучасного навчання в курсі методики навчання інформатики. Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету, (2), 20-30. 5.
8. Барна, О. В., & Гевко, Х. Р. (2022). Використання відеоматеріалів на уроках інформатики.
9. Карацюба, О. (2021). Освітній блог викладача як складова змішаної форми навчання.

10. Князюк, С. І. (2016). Гра як один із засобів розвитку творчих здібностей, контролю знань та умінь на уроках інформатики. Актуальні питання сучасної інформатики, 5-13.
11. Овчарук О. В. (2013). Інформаційно-комунікаційна компетентність як предмет обговорення: міжнародні підходи. Комп'ютер у школі та сім'ї, 7, 3–6.
12. Морзе Н. В., Барна О. В. (2022). Інформатика. 5 клас : підручник. Київ: Оріон.
13. Морзе Н. В., Барна О. В. (2023). Інформатика. 6 клас : підручник. Київ: Оріон.
14. Овчарук О. В. (2004). Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи. Київ : К.І.С.
15. Пометун О. І. (2005). Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті. Основна школа, 3–4, 51–52.
16. Кадук А. М. (2022). Використання інструментів запису «PowerPoint 2019» для створення перевернутих уроків. Матеріали студентської наукової конференції Чернівецького національного університету, 12–14 квітня 2022. Чернівці : ЧНУ ім. Ю. Федьковича.
17. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 988-р від 14.12.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text> (дата звернення: 18.11.2025).
18. Рудніцька К. (2016). Сутність понять "компетентнісний підхід", "компетентність", "компетенція", "професійна компетентність". Науковий вісник Ужгородського національного університету, 1, 241–244. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2016_1_61 (дата звернення: 18.11.2025).
19. Химинець В. В. (2009). Інноваційна освітня діяльність. Тернопіль : Мандрівець.
20. Чухненко П. С., Глазунов М. М. (2020). Сучасний погляд на типологію уроків та формулювання мети уроку відповідно до компетентнісного підходу. У:

Педагогічні науки та освіта, вип. XXXII–XXXIII, ч. 1, 131–136. Запоріжжя : СТАТУС.

21. Vuorikari R., Punie Y., Carretero Gomez S., VandenBrande G. (2016). DigComp 2.0: The Digital Competence Framework for Citizens. Luxembourg : Publications Office of the EU. doi:10.2791/11517
22. Державний стандарт базової середньої освіти (2025).
URL: <https://mon.gov.ua/>
23. Типова освітня програма для 5–6 класів (Інформатика) (2021).
URL: <https://osvita.ua/school/program/>

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Перелік відеоуроків з теми “Текстові документи” для 5–6 класів

№	Назва уроку	Короткий зміст
1	Створення текстового документа	Інтерфейс редактора, призначення текстових документів
2	Створення та введення тексту	Набір, редагування, переміщення курсора
3	Форматування символів	Шрифти, колір, накреслення
4	Форматування абзаців і сторінок	Вирівнювання, відступи, інтервали
5	Списки	Марковані, нумеровані, змішані
6	Зображення у документі	Вставка, масштабування, вирівнювання
7	Таблиці	Створення, редагування, оформлення
8	Пошук і заміна	Перевірка орфографії та граматики
9	Збереження та друк	Формати файлів, попередній перегляд
10	Шаблони, презентація документа	Титульна сторінка, структура
11	Проект: листівка	Комбінація тексту й графіки
12	Проект: міні-газета	Таблиці, зображення, заголовки
13	Співпраця над документами	Обмін файлами, групова робота
14	Узагальнення	Робота з усіма видами об’єктів
15	Підсумкова робота	Створення повноцінного документа

ДОДАТОК Б

Вхідний тест з теми “Текстові документи” для учнів 5–6 класів

1. Що таке текстовий документ?

- а) Програма для гри
- б) Файл, у якому зберігається текст
- в) Малюнок
- г) Відеофайл

2. Яка програма використовується для створення текстових документів?

- а) Paint
- б) Microsoft Word
- в) Chrome
- г) VLC Player

3. Як створити новий документ у Word?

- а) Натиснути «Відтворити»
- б) Обрати «Створити» або «Новий документ»
- в) Вимкнути комп'ютер
- г) Підключити мишку

4. Як називається місце, де зберігаються файли на комп'ютері?

- а) Монітор
- б) Папка
- в) Клавіатура
- г) Інтернет

5. Чим переміщують курсор у текстовому редакторі?

- а) Мишею або стрілками клавіатури
- б) Колонкою
- в) Мікрофоном
- г) Флешкою

6. Яка клавіша видаляє символ ліворуч від курсора?

- а) Enter
- б) Shift

в) Backspace

г) Ctrl

7. Що потрібно зробити, щоб виділити слово?

а) Натиснути Delete

б) Навести курсор миші і двічі клацнути

в) Натиснути Esc

г) Перезавантажити комп'ютер

8. Що таке шрифт?

а) Малюнок у документі

б) Набір символів певного стилю

в) Інтернет-сторінка

г) Файл зі списком програм

9. Яке вирівнювання робить текст однаковим по ширині?

а) По центру

б) Ліворуч

в) По ширині

г) Праворуч

10. Що таке маркований список?

а) Список, де речення пишуться червоним

б) Список із позначками (кружечки, квадратики)

в) Список у математичній зошиті

г) Список у щоденнику

11. Яку дію виконують комбінації клавіш Ctrl+C, Ctrl+V?

а) Копіювати та вставити

б) Змінити колір

в) Видалити документ

г) Відкрити браузер

12. Що можна вставити в текстовий документ?

а) Тільки текст

б) Текст і зображення

в) Тільки відео

г) Лише музику

13. Який елемент стоїть у таблиці на перетині рядка та стовпця?

а) Вікно

б) Комірка

в) Курсор

г) Папка

14. Для чого потрібна перевірка орфографії?

а) Перевіряти помилки в тексті

б) Вимикати звук

в) Змінювати шрифт

г) Копіювати тексти

15. Як зберегти документ у Word?

а) Натиснути «Зберегти» або Ctrl+S

б) Натиснути Пробіл

в) Закрити комп'ютер

г) Відкрити Paint

ДОДАТОК В**Практична робота №1 (вхідна діагностика)**

Завдання до практичної роботи

1. Створення нового документа

- Запустіть програму **Microsoft Word**.
- Створіть *новий пустий документ*.

2. Введення тексту

Наберіть у документі наступні три речення (без копіювання):

Мене звати _____. Я навчаюся у ____ класі. Я хочу навчитися працювати з текстовими документами.

(Учень має вписати своє ім'я та клас.)

3. Редагування тексту

Виконайте такі дії:

- У другому реченні видаліть одне слово та вставте інше.
- Перейдіть у кінець документа та додайте ще одне своє речення.

4. Застосування мінімального форматування

- Виділіть перше речення та зробіть його **жирним**.
- Третє речення виділіть **курсивом**.

5. Збереження документа

- Збережіть файл у папці “Документи”.
- Назва файлу: **Практична_робота_1_Прізвище**.

ДОДАТОК Г

Анкета для учнів 5–6 класів щодо ставлення до вивчення теми “Текстові документи”

Анкета

1. Чи подобається тобі уроки інформатики?

- ☐ Так
- ☐ Частково
- ☐ Ні

2. Наскільки цікаво тобі працювати за комп’ютером?

- ☐ Дуже цікаво
- ☐ Цікаво
- ☐ Іноді цікаво
- ☐ Зовсім не цікаво

3. Чи працював(ла) ти раніше у текстовому редакторі (наприклад, Word)?

- ☐ Так, часто
- ☐ Так, кілька разів
- ☐ Один раз
- ☐ Ні, жодного разу

4. Наскільки добре ти вмієш вводити та редагувати текст?

- ☐ Дуже добре
- ☐ Добре
- ☐ Середньо
- ☐ Важко

5. Чи знаєш ти, як змінити шрифт, колір або розмір тексту?

- ☐ Так, добре знаю
- ☐ Трішки знаю
- ☐ Знаю лише окремі дії
- ☐ Не знаю

6. Чи легко тобі виконувати завдання вчителя під час роботи з текстами?

- ☐ Дуже легко

- ☐ Легко
- ☐ Іноді важко
- ☐ Важко

7. Чи хочеш ти більше практичних завдань на уроках інформатики?

- ☐ Так
- ☐ Можливо
- ☐ Не знаю
- ☐ Ні

8. Як ти ставишся до створення власних документів (листівок, статей, плакатів)?

- ☐ Дуже подобається
- ☐ Подобається
- ☐ Нейтрально
- ☐ Не подобається

9. Чи корисними ти вважаєш навички роботи з текстовими редакторами?

- ☐ Дуже корисними
- ☐ Корисними
- ☐ Частково корисними
- ☐ Ні

10. Чи хотів(ла) би ти краще навчитися працювати з текстовими документами?

- ☐ Так
- ☐ Можливо
- ☐ Не впевнений(на)
- ☐ Ні

ДОДАТОК Д

Підсумковий тест з теми “Текстові документи” для учнів 5–6 класів

Структура тесту:

- Частина 1 — Теоретичні питання (10 завдань)
- Частина 2 — Завдання з вибором декількох відповідей (5 завдань)

Частина 1. Теоретичні запитання (1 правильна відповідь)

1. Яка програма призначена для створення текстових документів?

- ☐ Microsoft Word
- ☐ Paint
- ☐ PowerPoint
- ☐ Калькулятор

2. Що таке текстовий документ?

- ☐ Малюнок
- ☐ Файл із текстовою інформацією
- ☐ Відео
- ☐ Звук

3. Як називається область, де вводиться текст?

- ☐ Робоче поле
- ☐ Панель інструментів
- ☐ Список шрифтів
- ☐ Заголовок

4. Яка комбінація клавіш використовується для копіювання?

- ☐ Ctrl + V
- ☐ Ctrl + C
- ☐ Ctrl + A
- ☐ Ctrl + S

5. Як змінити шрифт у тексті?

- ☐ Виділити текст → вибрати шрифт
- ☐ Натиснути Enter

☐ Натиснути Delete

☐ Такого зробити не можна

6. Який елемент НЕ є видом форматування?

☐ Колір тексту

☐ Міжрядковий інтервал

☐ Збереження файла

☐ Розмір шрифту

7. Як зробити текст жирним?

☐ Ctrl + B

☐ Ctrl + U

☐ Ctrl + I

☐ Ctrl + F

8. Що таке маркований список?

☐ Список із номерами

☐ Список із кружечками або рисками

☐ Суцільний текст

☐ Таблиця

9. Як вставити зображення в документ?

☐ Вставка → Зображення

☐ Вставка → Таблиця

☐ Головна → Вирівнювання

☐ Вигляд → Масштаб

10. Яка команда відповідає за збереження документа?

☐ Файл → Зберегти

☐ Файл → Закрити

☐ Головна → Копіювати

☐ Вставка → Таблиця

Частина 2. Завдання з вибором кількох правильних відповідей

Вибери всі правильні варіанти.

1. Що можна форматувати у тексті?

- ☐ Колір
- ☐ Розмір
- ☐ Розташування на екрані
- ☐ Накреслення (жирний, курсив)

2. Які об'єкти можна вставити в документ?

- ☐ Таблицю
- ☐ Малюнок
- ☐ Відео
- ☐ Картинку з інтернету

3. До абзацу можна застосувати:

- ☐ Вирівнювання
- ☐ Відступи
- ☐ Міжрядковий інтервал
- ☐ Збереження документа

4. Які команди стосуються редагування?

- ☐ Вирізати
- ☐ Копіювати
- ☐ Вставити
- ☐ Очистити форматування

5. Що входить до оформлення документа?

- ☐ Заголовок
- ☐ Таблиці
- ☐ Малюнки
- ☐ Швидкість друку тексту

ДОДАТОК Е

Підсумкова практична робота з теми “Текстові документи”

Завдання до практичної роботи

1. Створи новий документ Word.
2. Введи такий текст:

“Моя інформаційна навичка”

Сучасним учням важливо вміти працювати з текстовими документами. Текстові редактори допомагають створювати реферати, листівки, повідомлення та багато інших матеріалів. У цьому завданні я продемонструю свої навички роботи з текстовим редактором.

3. Застосуй форматування:
 - заголовок виділи жирним, розмір шрифту — 18, шрифт — Arial, вирівнювання — *по центру*;
 - основний текст — 14 кегль, шрифт — Calibri, вирівнювання — *по ширині*;
 - у другому реченні зроби слово “текстовими документами” курсивом.
4. Встав у документ зображення (будь-яке зображення комп’ютера, книги, тексту — обирає учень).
5. Зміни розмір зображення так, щоб воно було приблизно 7–9 см завширшки.
6. Розмісти зображення по центру сторінки.
7. Встав під зображенням підпис:

“Рис. 1. Приклад зображення, вставленого в текстовий документ.”

(вирівнювання — по центру, розмір 12)
8. Створи таблицю 3×3.

Тема таблиці: “Мої навички роботи з текстом”

10. Застосуй до таблиці:
 - стилі оформлення (будь-які стандартні Word-стили),
 - вирівнювання тексту в комірках — *по центру*,
 - жирне оформлення першого рядка.
11. Збережи файл під назвою: Підсумкова_практична_робота_Прізвище